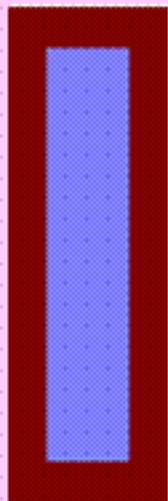

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ **ΕΥ**ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ **ΖΗΝ**

Ιωάννης Ρέντζος
Δρ. Πολιτισμικής Γεωγραφίας,
Πανεπιστήμιο Αιγαίου,
Τμ. Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και
Ιστορίας

Μέρη της παρουσίασης

ΝΗΣΙΩΤΙΚΗ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΑ ΠΟΥ ΓΡΑΦΕΙ
ΙΣΤΟΡΙΑ

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥΣ ΧΑΡΤΕΣ,
ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

ΟΙ ΜΕΓΕΘΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΘΟΝΗΣ ΚΑΙ Η
ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΩΣ ΑΝΘΡΩΠΟΔΟΧΟΣ

Μέρη της παρουσίασης

ΝΗΣΙΩΤΙΚΗ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΑ ΠΟΥ ΓΡΑΦΕΙ
ΙΣΤΟΡΙΑ

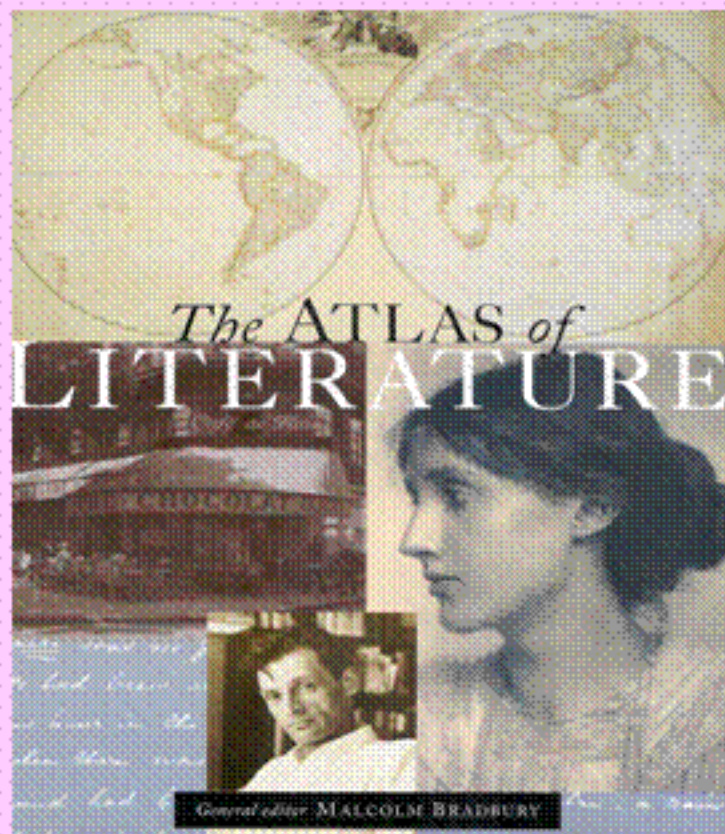
ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥΣ ΧΑΡΤΕΣ,
ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

ΟΙ ΜΕΓΕΘΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΘΟΝΗΣ ΚΑΙ Η
ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΩΣ ΑΝΘΡΩΠΟΔΟΧΟΣ

«Οι τόποι, τα ταξίδια και οι εξερευνήσεις υπήρξαν πάντα τα περισσότερο θεμελιώδη στοιχεία της λογοτεχνίας».

Έτσι αρχίζει την εισαγωγή του στον «Άτλαντα της λογοτεχνίας» ο Malcolm Bradbury. Και για να μην αφήσει καμιά αμφιβολία ότι ο άτλας αυτός αποτελεί μια συλλογή καθαρά χαρτογραφικών και γεωγραφικών τεκμηρίων συνεχίζει: «Η ποίηση [...], η λογοτεχνία, το θέατρο είναι στην ουσία μια πλατιά χαρτογράφηση του κόσμου που αναδεικνύει μερικά σημεία ή που αφήνει άλλα στο σκοτάδι, που αλλάζει στο χώρο και το χρόνο».

Ο Χέρμαν Μέλβιλ, δημιουργός του Μόμπυ Ντικ, είχε άλλωστε άλλοτε υπερθεματίσει: «Σχεδόν όλη η λογοτεχνία, από μίαν άποψη, αποτελείται από ταξιδιωτικούς οδηγούς». Πόσο όμως καλοί είναι αυτοί οι «ταξιδιωτικοί οδηγοί» και σε τι βαθμό αξιοποιούν στις περιγραφές των τόπων «τους» τη «γεω»-«γραφική» χαρτογραφία, μαζί με τις βαθιές λεκτικές αναλύσεις τους;

Τι ανάγκη εκδηλώνουν οι ίδιοι οι συγγραφείς στο να εκφράσουν τη σχέση τους με το χώρο που περιγράφουν καταφεύγοντες και στη χρήση της εικόνας και μάλιστα του χάρτη;

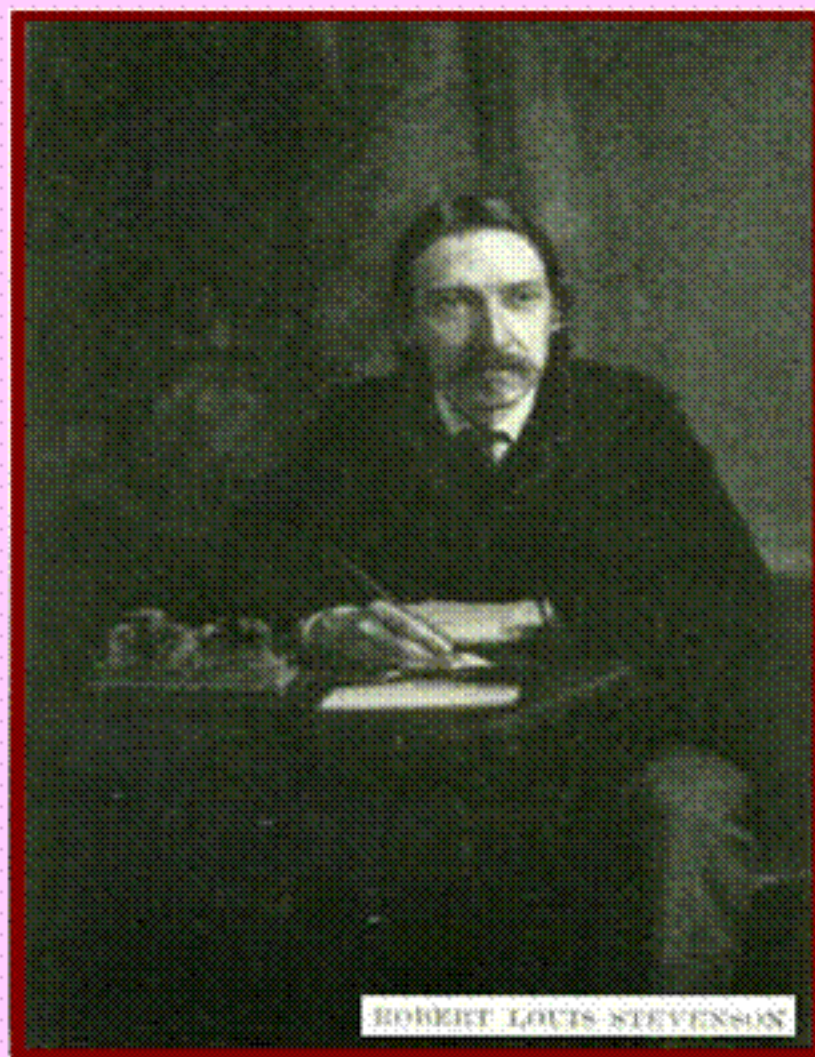

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Να τι υποστήριζε ο
Ρόμπερτ Λούις Στήβενσον
(1850 – 1894) σχετικά:
«Ο συγγραφέας πρέπει να
γνωρίζει τον τόπο του **είτε
πραγματικός είτε φαντα-
στικός** είναι αυτός, όσο και
το χέρι του. Οι αποστάσεις,
τα σημεία του ορίζοντα και
μάάλιστα η Ανατολή, οι
θέσεις της Σελήνης, πρέπει
να μη του δημιουργούν
πρόβλημα».

ROBERT LOUIS STEVENSON

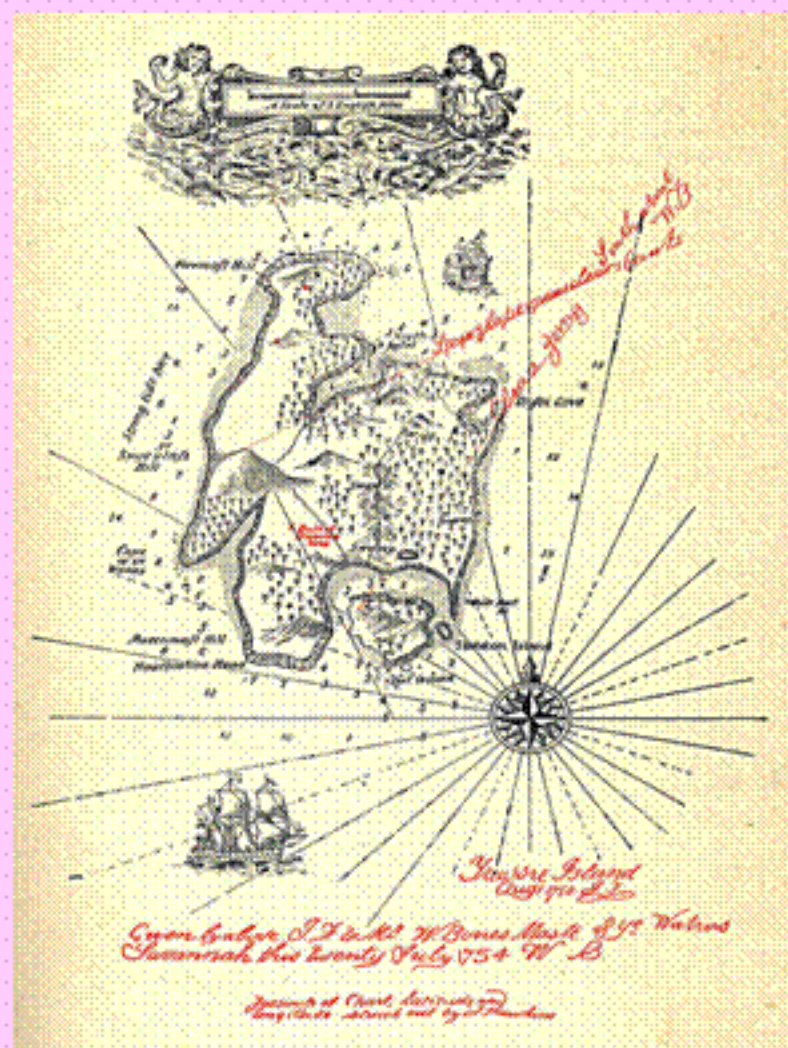

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Γνωρίζουμε πως ο συγγραφέας αυτός, που είχε μια τόσο καίρια θεωρητική άποψη για τη γεωγραφική-χαρτογραφική γνώση που οφείλει να έχει ο δημιουργός, έχει δώσει, με το μυθιστόρημα «**Η Νήσος των Θησαυρών**», ένα πρότυπο λογοτεχνικής χαρτογραφίας. Η περίφημη προμετωπίδα...

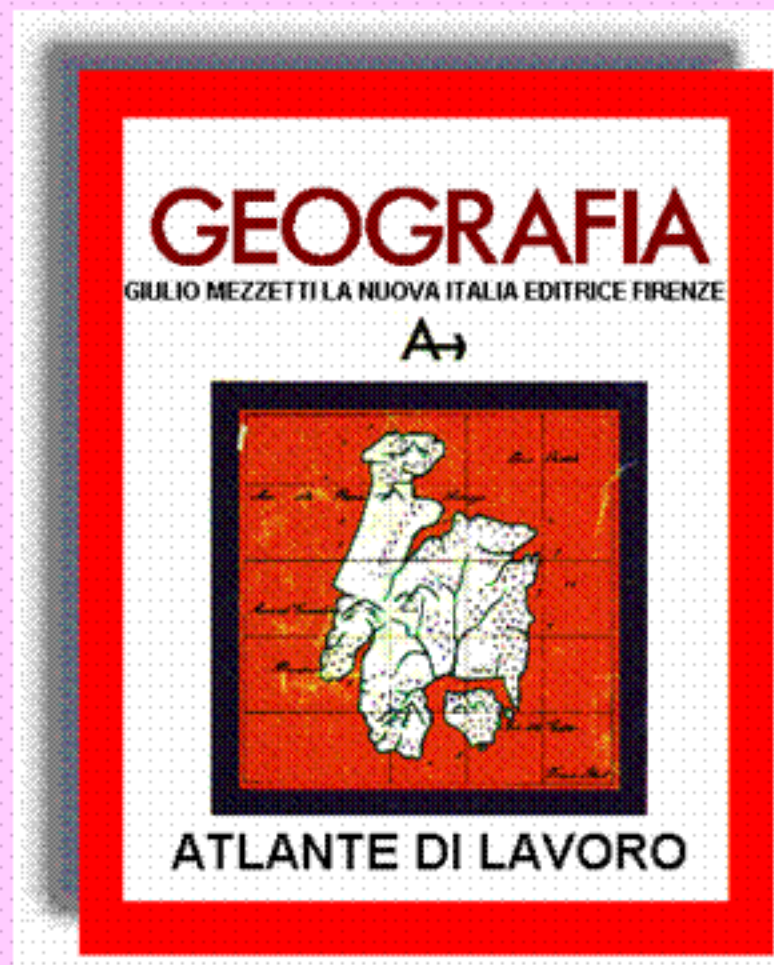
ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

... του μυθιστορήματος που αναπαριστά το φανταστικό νησί, που σχεδίασε ο ίδιος, αναπαράγεται τόσο συχνά και μελετάται μέχρι σήμερα σε διάφορες εκδόσεις.

Πολλά κεφάλαια της ιταλικής σχολικής γεωγραφίας του Mezzetti βασίζονται σε αυτόν το χάρτη.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Άλλα νησιά, όπως το νησί του Ροβινσώνα Κρούσου, που τόσο μελετήθηκε από όσους έσκυψαν πάνω στην πρωτότυπη σκέψη του Δανιήλ Ντεφόε...

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

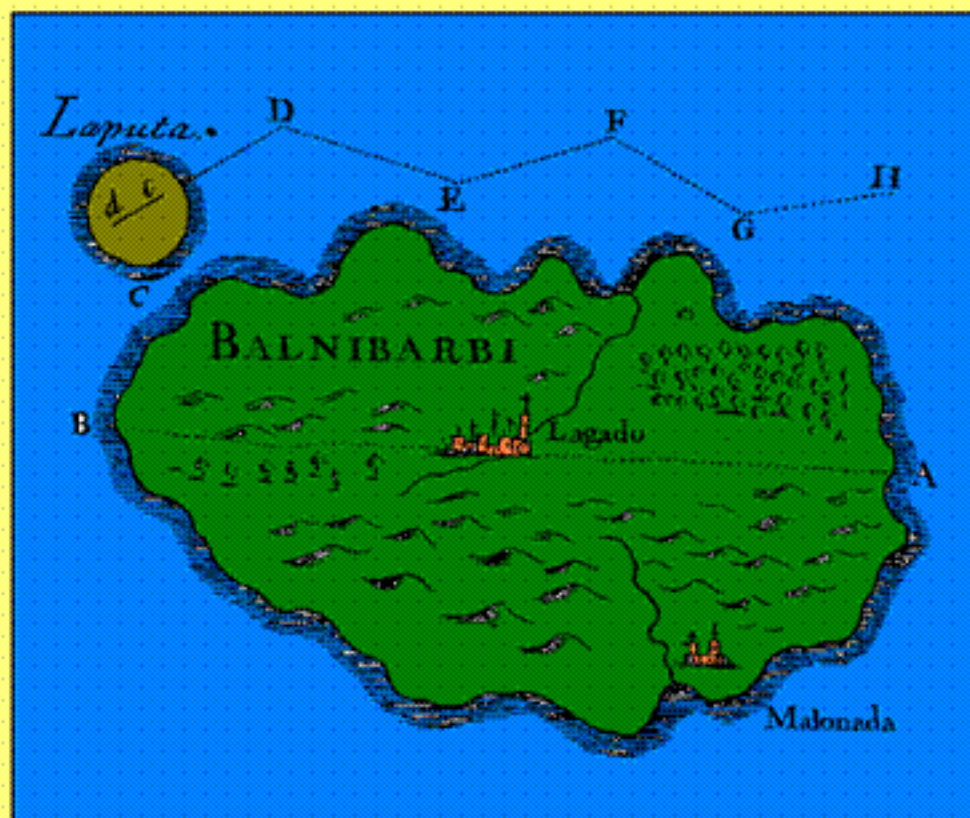
Ιωάννης Ρέντζος

... καθώς και τα νησιά των περιπετειών του ευφάνταστου πλοιάρχου Λεμουήλ Γκιούλιβερ, δημιουργήματος του Ιωνάθαν Σουίφτ, όπως η ολοστρόγγυλη Λαπούτα, είναι επίσης γνωστά.

Plate III. Part. III.

Page. 39.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

**Και οπωσδήποτε η Νήσος
Ουτοπία, του Τόμας
Μουρ, παραμένει ένα
ανθρωπο-γεωγραφικό όσο
και χαρτογραφικό
σύμβολο.**

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Θα φτάναμε μάλιστα στο συμπέρασμα ότι η δημιουργική σκέψη μαζί με τους ήρωες που επιβάλλει και τα ιδεώδη που προβάλλει, βάζει στο χάρτη και μερικά νησιά.

Και φυσικά αντιλαμβανόμαστε πως είναι ευκολότερο για ένα δημιουργό να «χωροθετήσει» ένα νησί κάπου μες το πέλαγος ή στον αχανή ωκεανό, παρά να οριοθετήσει μια χώρα επινοώντας τα σύνορα και τις πόλεις της στην ξηρά όπου από αιώνες δεν υπάρχει καμιά no man's land.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Άλλωστε μέσα σ' αυτό το πλαίσιο είχε κάνει και πριν από πολλά χρόνια, η αγγλική εφημερίδα **The Guardian** την εντυπωσιακή παρουσίαση (με φωτογραφίες, χάρτες και συνεντεύξεις!) των ανύπαρκτων νησιών San Serriffe του Ινδικού Ωκεανού, στο φύλλο της 1ης Απριλίου 1977.

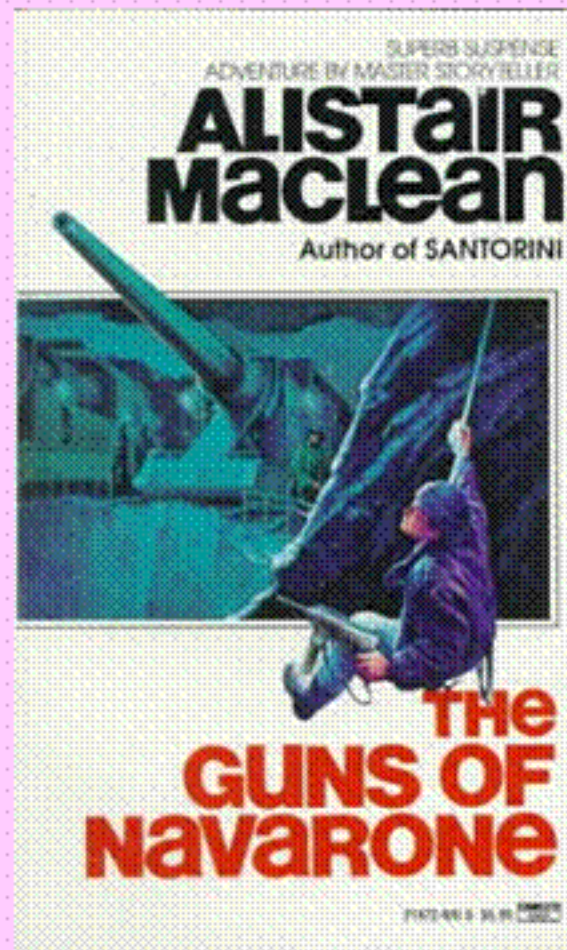
Το πρωταπριλιάτικο αστείο είχε πέρα για πέρα χαρτογραφική και μάλιστα τυπογραφική ορολογία. Σε κατοπινές εκδοχές, τα δυο νησιά παρουσιάστηκαν, αντί για άνω τελεία, ως μικρό και κεφαλαίο άλφα.

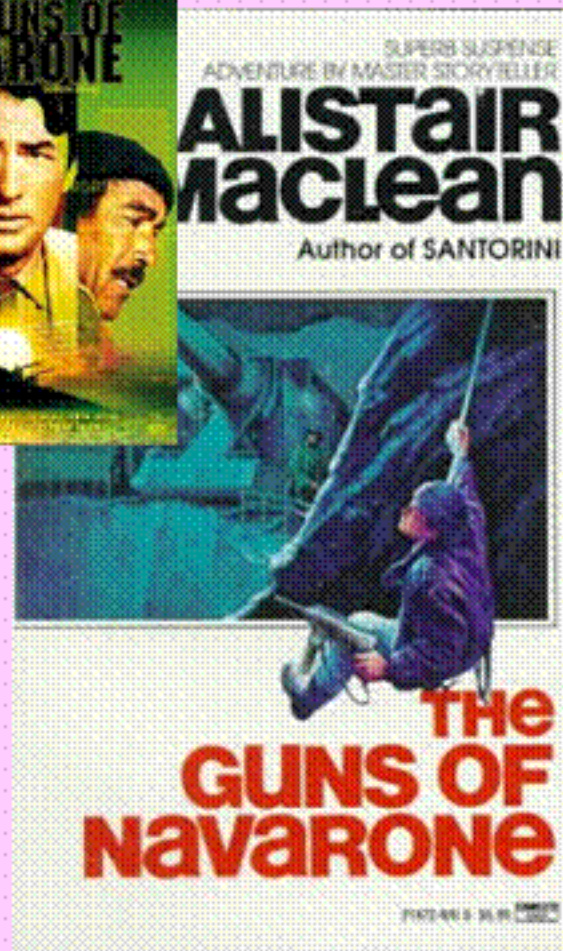
ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Ας ρίξουμε μια ματιά και στο σύγχρονο γνωστό μυθιστόρημα «**Τα κανόνια του Ναβαρόνε**» του Άλιστερ Μακκλίν, στο οποίο βασίστηκε η ομώνυμη περιπετειώδης ταινία με πληθώρα γνωστών ηθοποιών, και που διαδραματίζεται στην Ελλάδα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

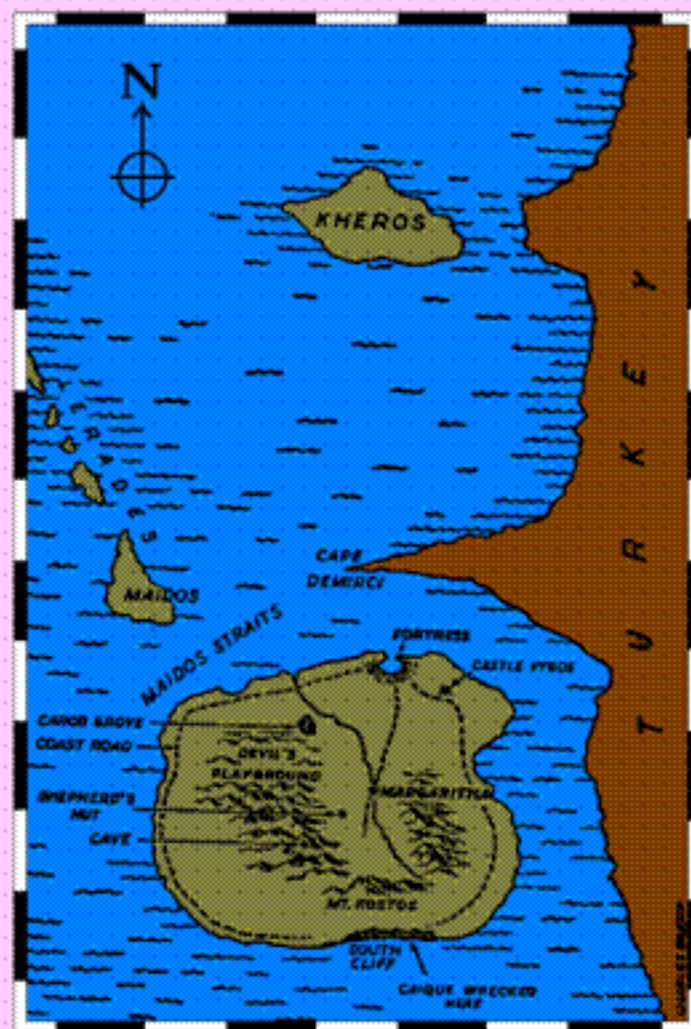
Ιωάννης Ρέντζος

Στις πρώτες σελίδες, επισημαίνουμε την ύπαρξη του χάρτη της περιοχής του Αιγαίου, απέναντι στις τουρκικές ακτές.

Ο χάρτης περιλαμβάνει τις «Νήσους Λεράδες», τη «Νήσο Κέρο», τη «Νήσο Μάιδο» και το «Νησί Ναβαρόνε» πάνω στο οποίο βρίσκονται τα κανόνια.

Πρόκειται φυσικά για μια μυθοπλαστική χαρτογραφική κατασκευή που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

Βλέπουμε πως στις χαρτογραφικές απεικονίσεις που εντάσσονται στη «λογοτεχνική χαρτογραφία» η ψευδολογική χαρτογράφηση αποτελεί βασικό στοιχείο.

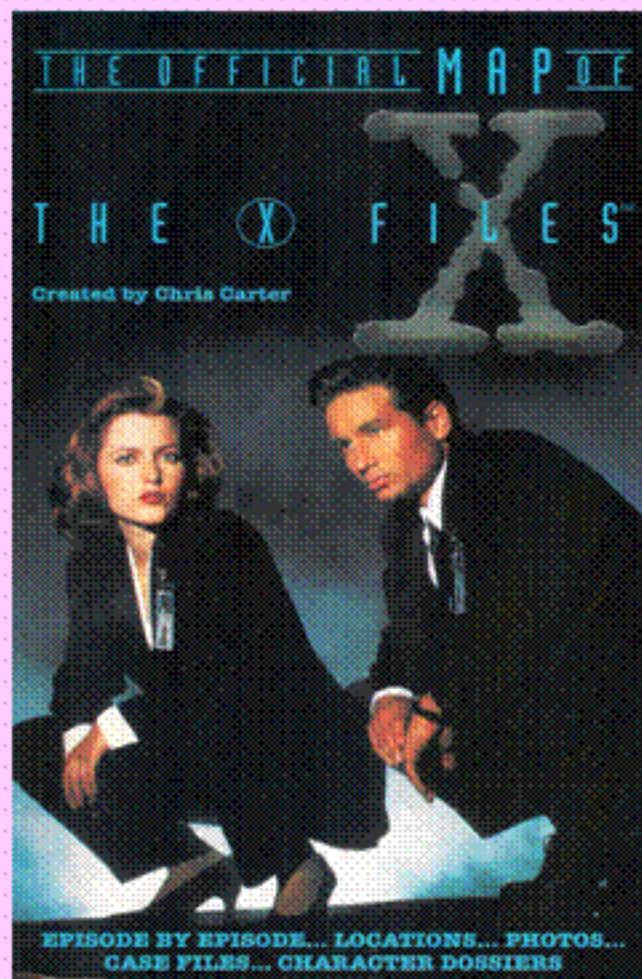
Θα τολμούσαμε, μάλιστα, να υποστηρίξουμε ότι πολλές φορές η χαρτογραφική απεικόνιση δεν γίνεται τόσο για να προσεγγισθεί καλύτερα η γεωγραφική πραγματικότητα αλλά –σε μερικές περιπτώσεις– για να συσκοτιστεί!

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ Ιωάννης Ρέντζος

Η χαρτογραφική επιβεβαίωση, αποτελεί, σε μεγάλο βαθμό δηλαδή, μια «γείωση» αληθοφάνειας, όπως συμβαίνει με τον ωραιότατο χάρτη των «**X-Files**», που, επεισόδιο προς επεισόδιο, κάνει τις Ηνωμένες Πολιτείες κατάστικτες από ανορθολογικά φαινόμενα.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Εξάιρεση ίσως αποτελεί ο «**Άτλαντας της Εμπειρίας**», ξεχωριστό δείγμα πρωτοτυπίας και δημιουργικότητας.

Περιλαμβάνει μια ανεξάντλητη συλλογή χαρτών από νησιά ευτυχίας και χαράς, αυτοσχεδιασμένες χαοτικές πόλεις και φανταστικές διαδρομές χωρίς αρχή και τέλος.

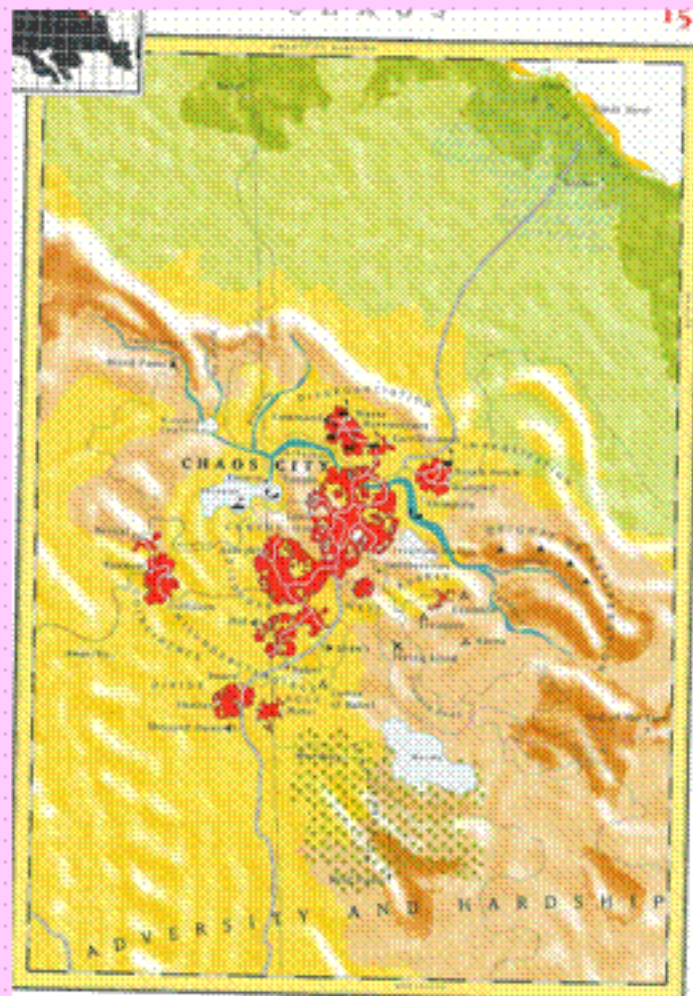
Εκεί απεικονίζονται όλα όσα μπορεί κανείς να φανταστεί πως δεν χαρτογραφούνται. Και μάλιστα υπό μια «unimaginable» κλίμακα.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

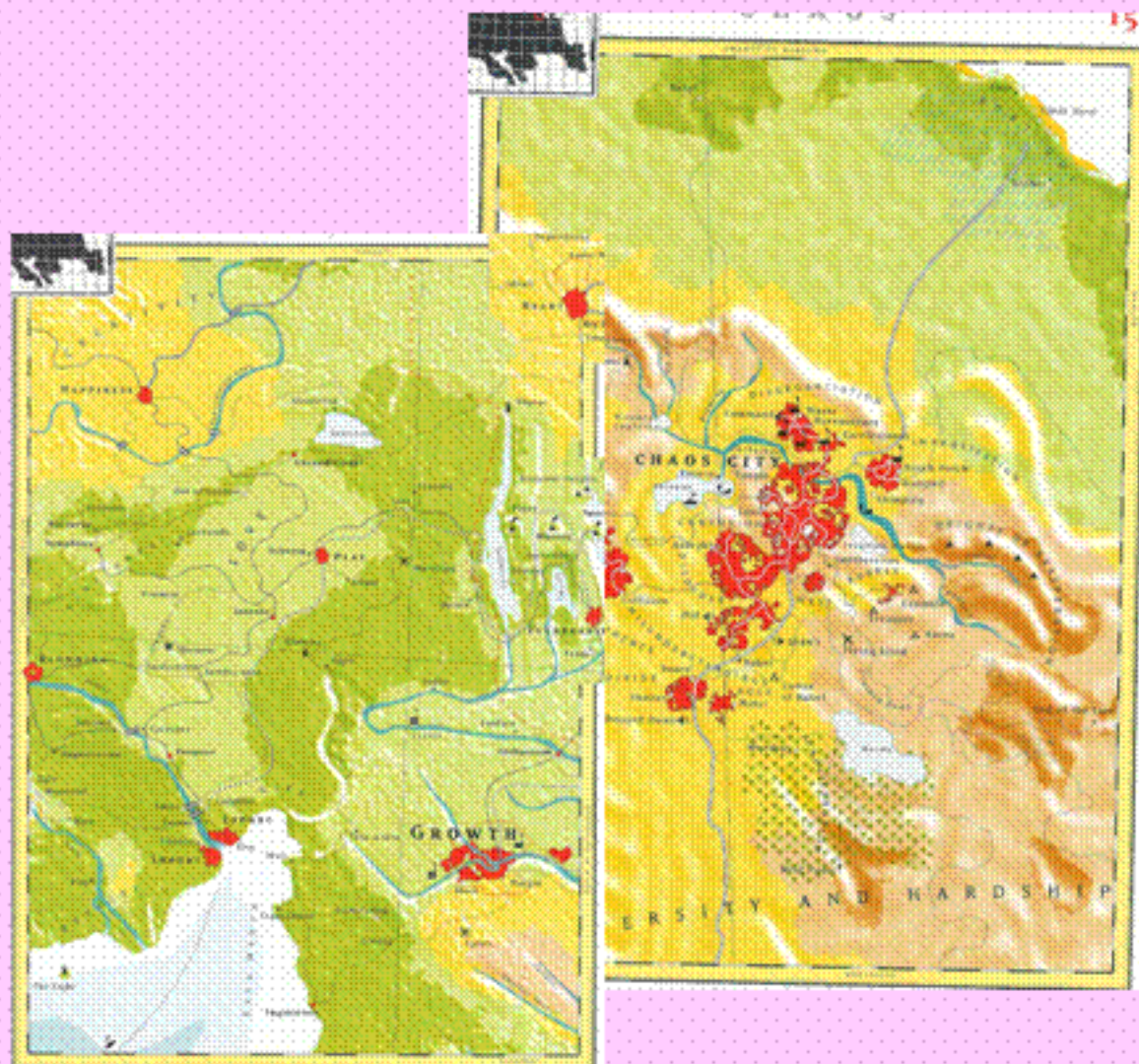
Ιωάννης Ρέντζος

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

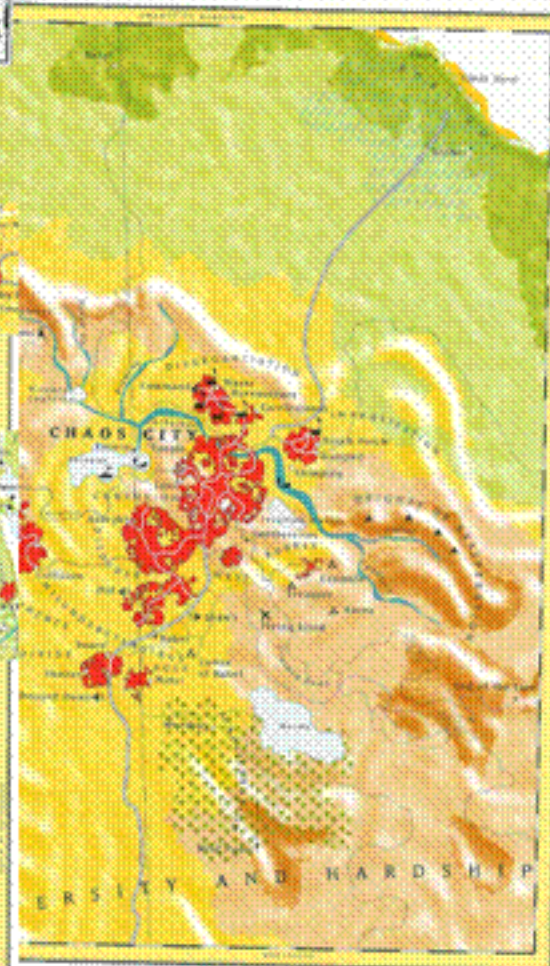
Ιωάννης Ρέντζος

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Μέρη της παρουσίασης

ΝΗΣΙΩΤΙΚΗ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΑ ΠΟΥ ΓΡΑΦΕΙ
ΙΣΤΟΡΙΑ

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥΣ ΧΑΡΤΕΣ,
ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

ΟΙ ΜΕΓΕΘΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΘΟΝΗΣ ΚΑΙ Η
ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΩΣ ΑΝΘΡΩΠΟΔΟΧΟΣ

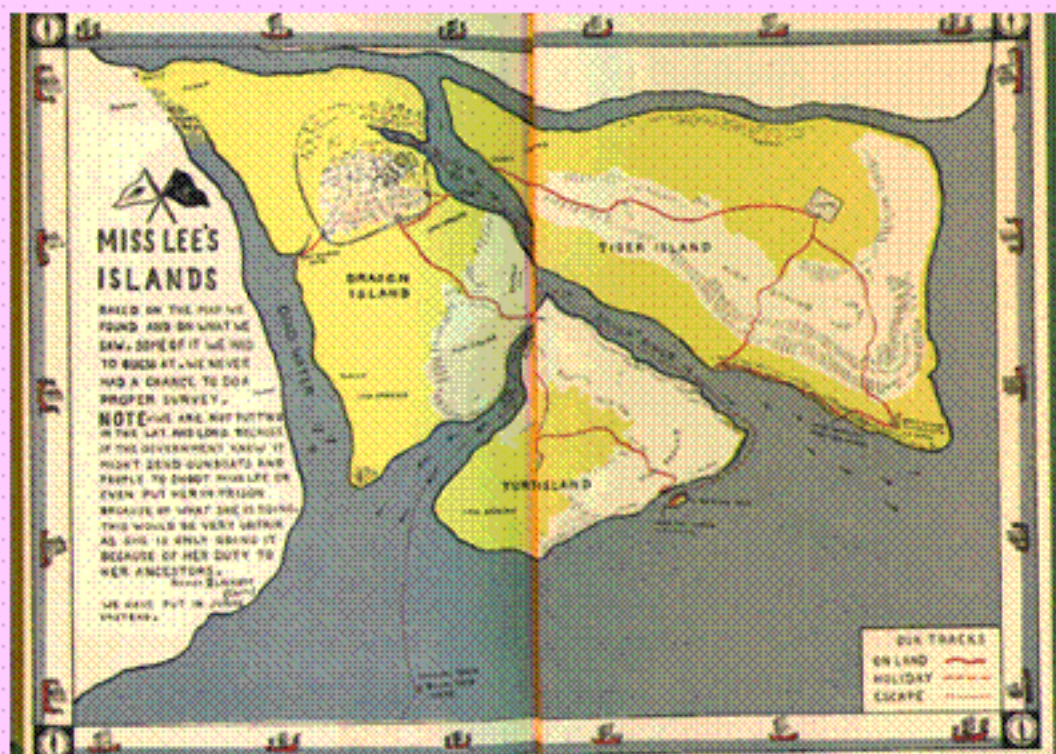

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Σε παλαιότερες εποχές η χαρτογραφική προμετωπίδα (frontispiece) ή οι χάρτες στα εσώφυλλα (end paper) αποτελούσαν μια συνηθισμένη πρακτική παρουσίασης ενός ή δύο χαρτών. Φυσικά, υπήρχε πάντα η δυνατότητα ένταξης περισσότερων χαρτών σε περισσότερα μέρη του βιβλίου.

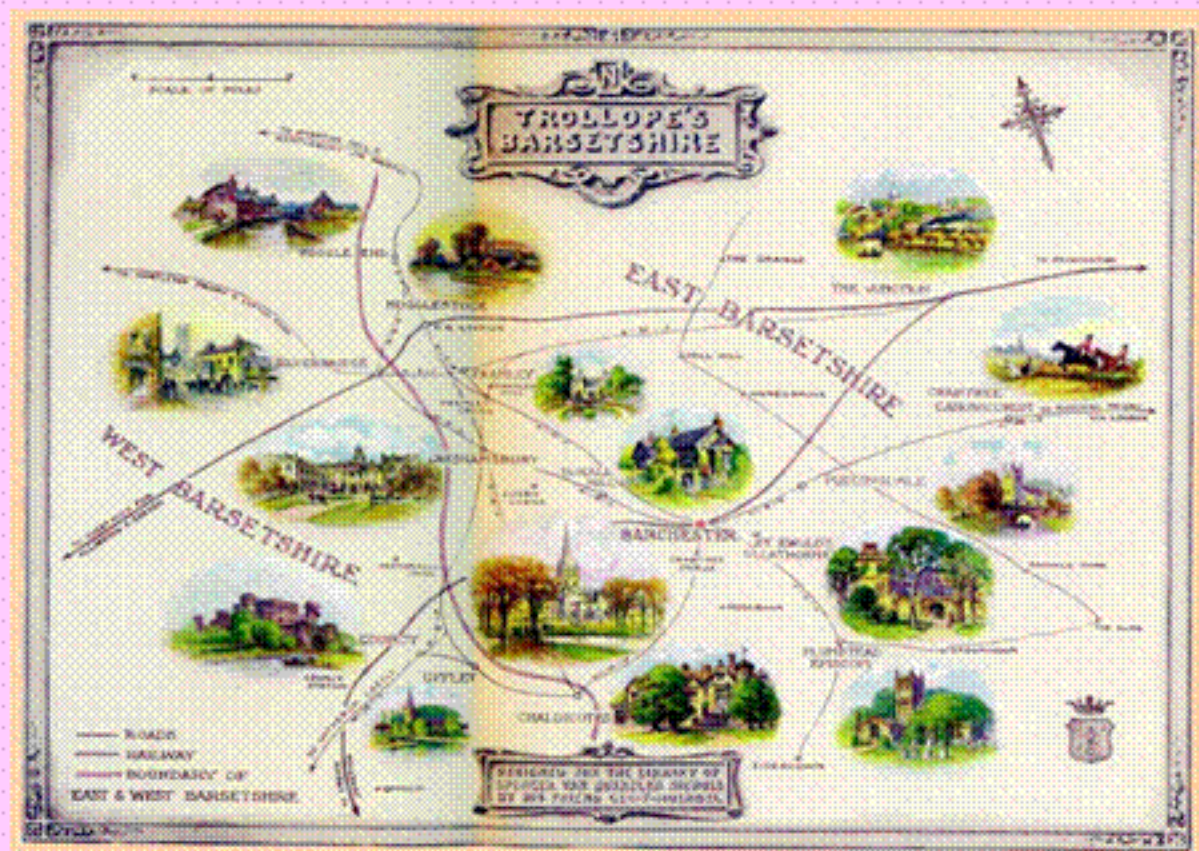

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Ο χάρτης της φανταστικής κομητείας του Barsetshire του Anthony Trollope (1815-1882).

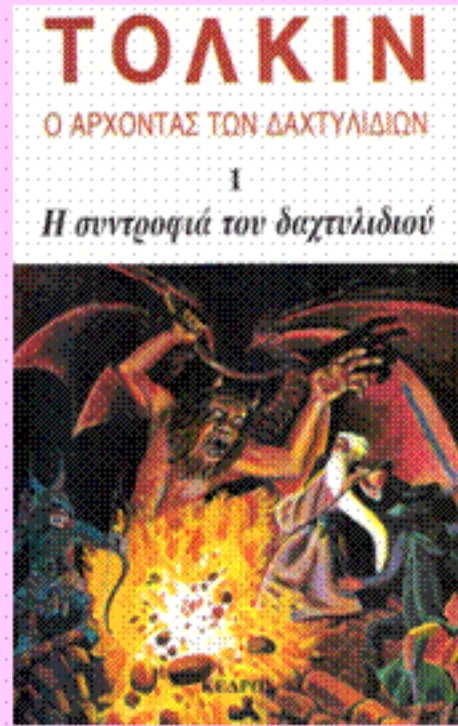
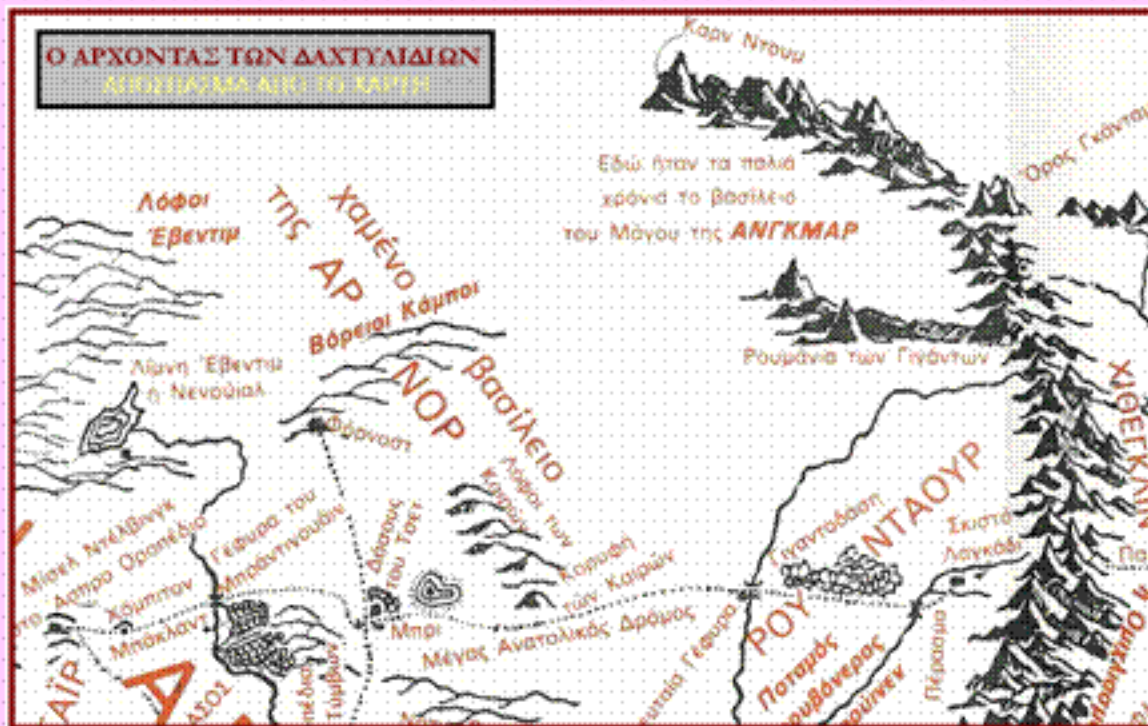

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Ας θυμηθούμε ότι ο Τόλκιν έχει συμπεριλάβει στο έργο του «Ο Αρχοντας των δαχτυλιδιών» ένα μεγάλο χάρτη (40x50 cm) της «Μέσης γης», που έχει δώσει και μια σειρά ανεξάρτητων χαρτών τοίχου (Εκδόσεις «Ηλιοδρόμιο»).

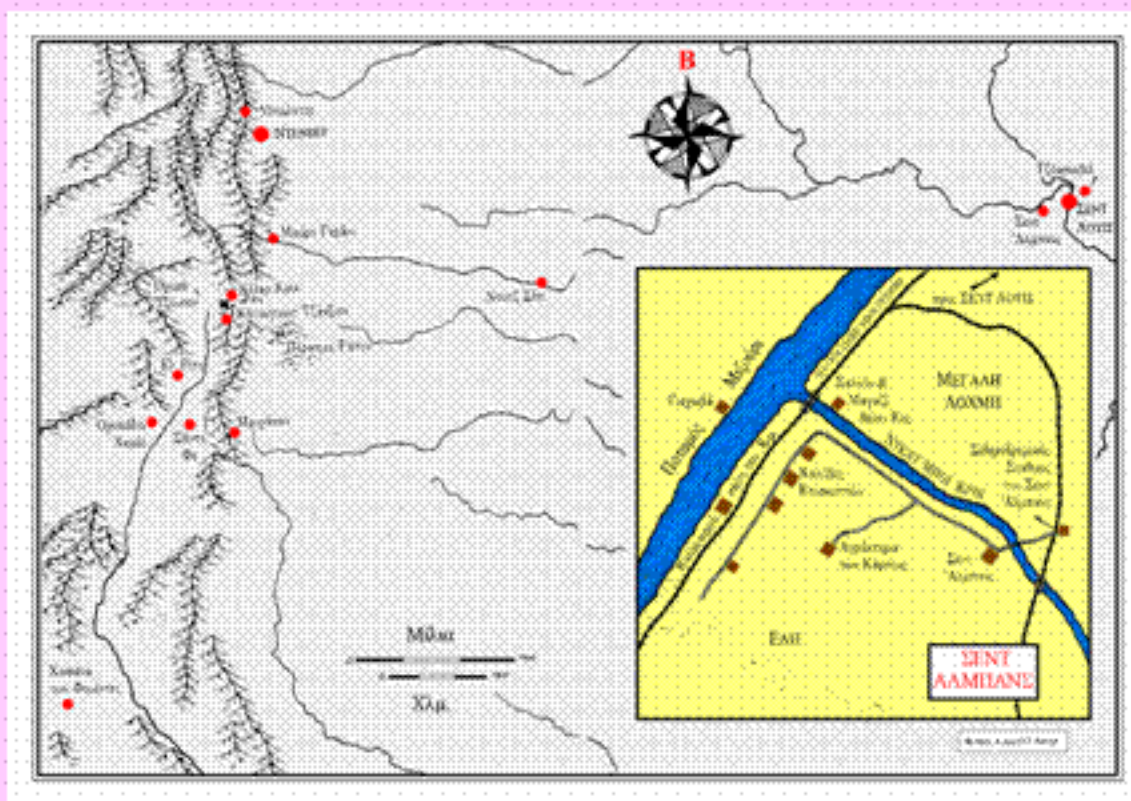

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Ο Ουίλιαμ Μπάροουζ, προεξάρχουσα μορφή του κινήματος των Beats, εντάσσει στο εσώφυλλο του μυθιστορηματός του «**Ο τόπος των νεκρών δρόμων**» χάρτη της πόλης Σεντ Άλμπανς.

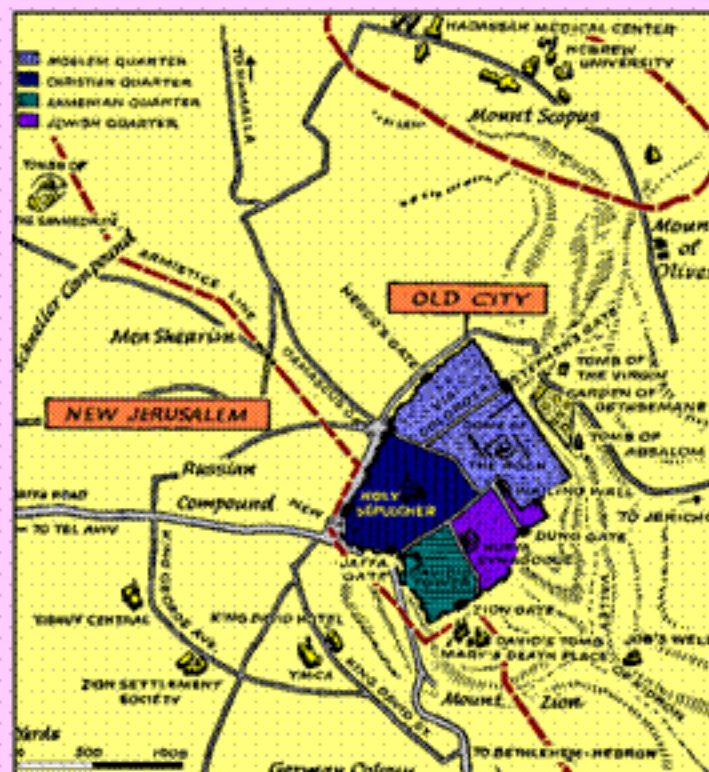

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Ο Λέον Γιούρις, χωρίζοντας το έργο του «**Έξοδος**» σε πέντε «βιβλία», προτάσσει σε κάθε βιβλίο ένα χάρτη. Αρχίζει με ένα νησί, πραγματικό και όχι φανταστικό, την Κύπρο, και συνεχίζει με την εξίσου βασανισμένη «γη της επαγγελίας» καθώς και την Ιερουσαλήμ.

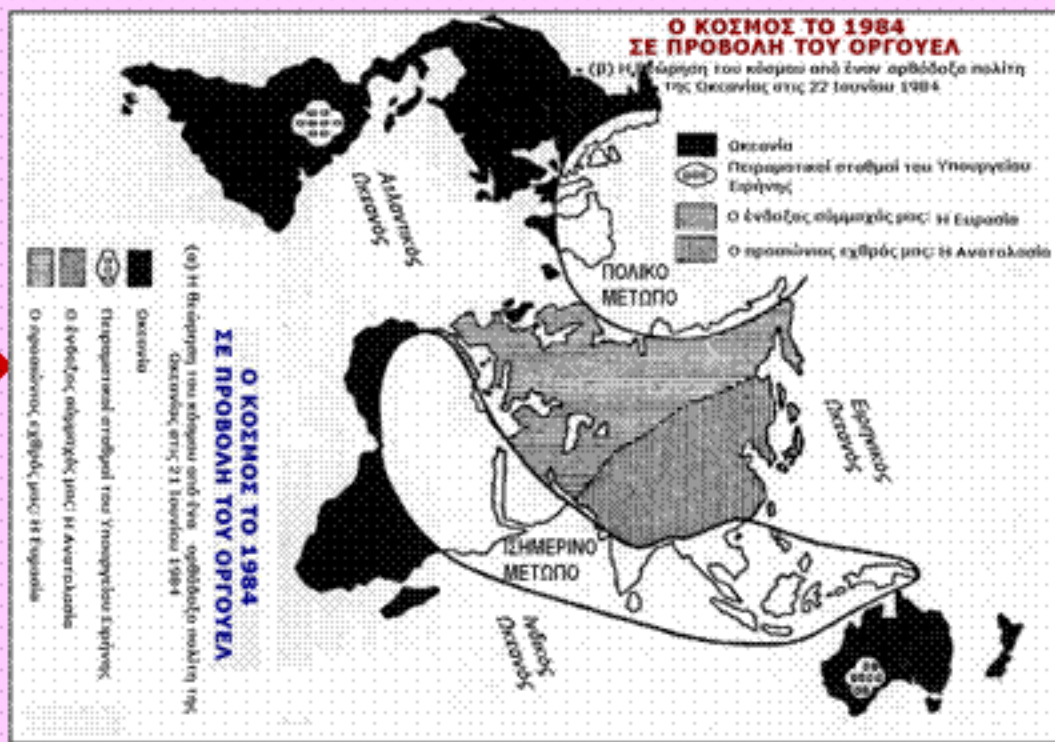

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

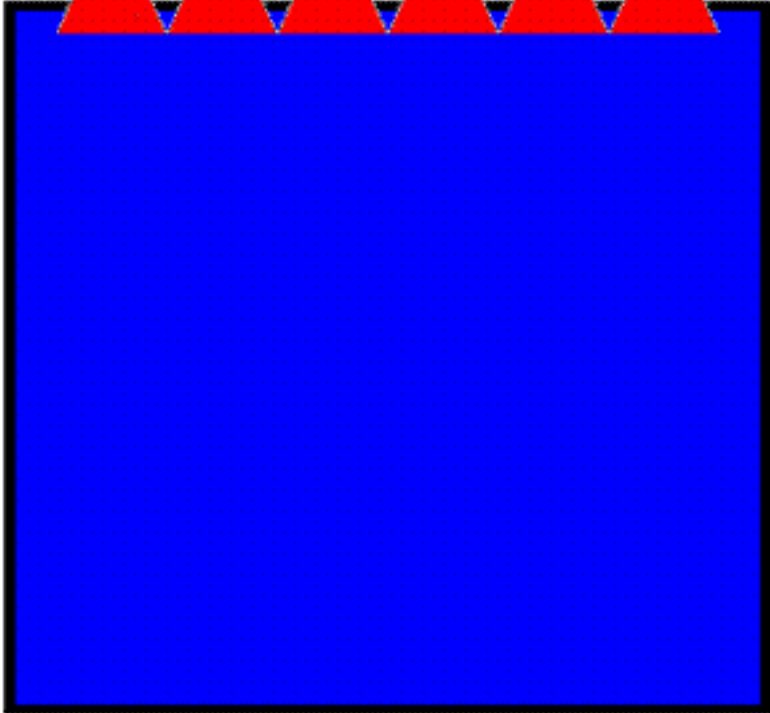
Η ειρωνική χαρτογραφική προβολή του Όργουελ είναι πολύ διδακτική, όχι μόνο για την κατανόηση του κειμένου του «1984» αλλά και ως ελλαδικό γεωπολιτικό μάθημα.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

ΕΛΛΑΔΑ:

Ο ΒΟΡΡΑΣ ΩΣ ΑΜΥΝΤΙΚΟ ΔΟΓΜΑ

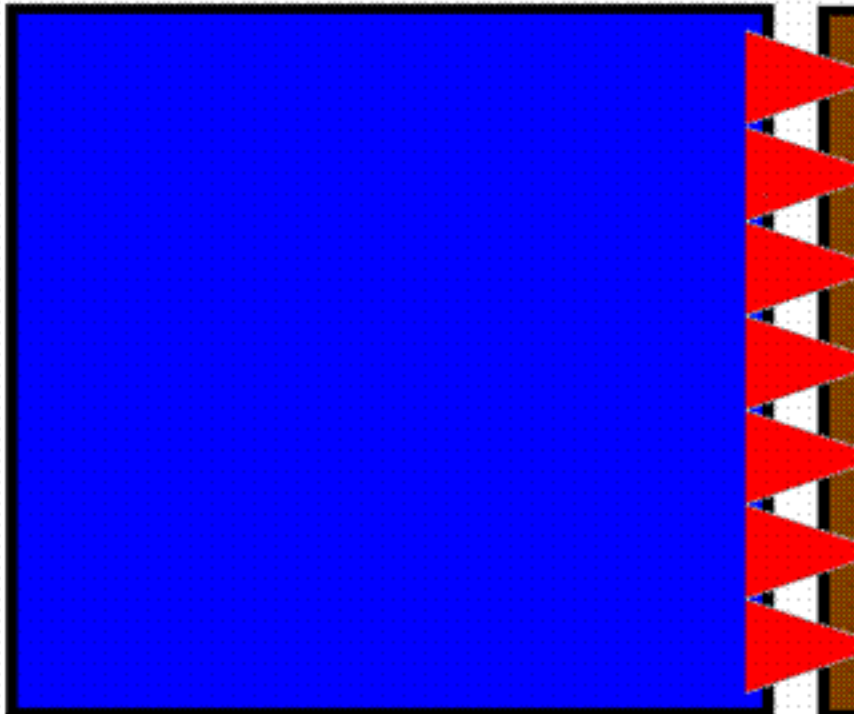
ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

ΕΛΛΑΔΑ:

Η ΑΝΑΤΟΛΗ ΩΣ ΑΜΥΝΤΙΚΟ ΔΟΓΜΑ

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Είναι πιθανό ότι μερικοί χάρτες αποτελούν διακοσμητικό στοιχείο ή δείγμα περισσότερο φροντισμένης έκδοσης. Είναι πάντως βέβαιο ότι σε μερικές περιπτώσεις ο χάρτης, όταν υπάρχει, αναδεικνύει με εντυπωσιακό τρόπο τις λεπτομέρειες της περιγραφής, οπότε είναι περισσότερο από απαραίτητος.

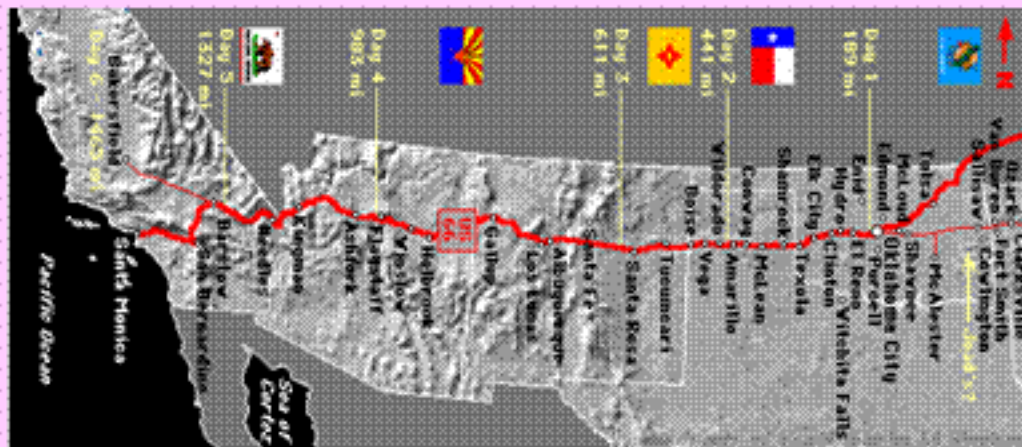

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Είναι πιθανό ότι μερικοί χάρτες αποτελούν διακοσμητικό στοιχείο ή δείγμα περισσότερο φροντισμένης έκδοσης. Είναι πάντως βέβαιο ότι σε μερικές περιπτώσεις ο χάρτης, όταν υπάρχει, αναδεικνύει με εντυπωσιακό τρόπο τις λεπτομέρειες της περιγραφής, οπότε είναι περισσότερο από απαραίτητος.

*Μια τέτοια περίπτωση αποτελεί το γνωστό μυθιστόρημα του Τζον Στάινμπεκ «**Τα Σταφύλια της Οργής**». Δεν έπυχε ποτέ να επισημάνουμε, σε διάφορες εκδόσεις που έχουμε δει, χάρτη της απίλειωτης διαδρομής πάνω στη Route 66 και των τοποθεσιών της Καλιφόρνιας. Όμως τα βοηθήματα που κυκλοφορούν, βιβλία και ιστοσελίδες, περιέχουν αυτό το χαρτογραφικό δεδομένο.*

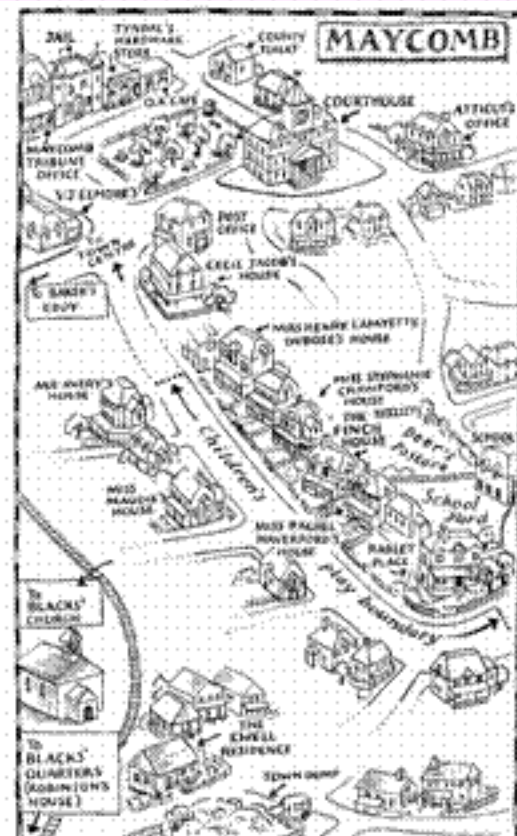
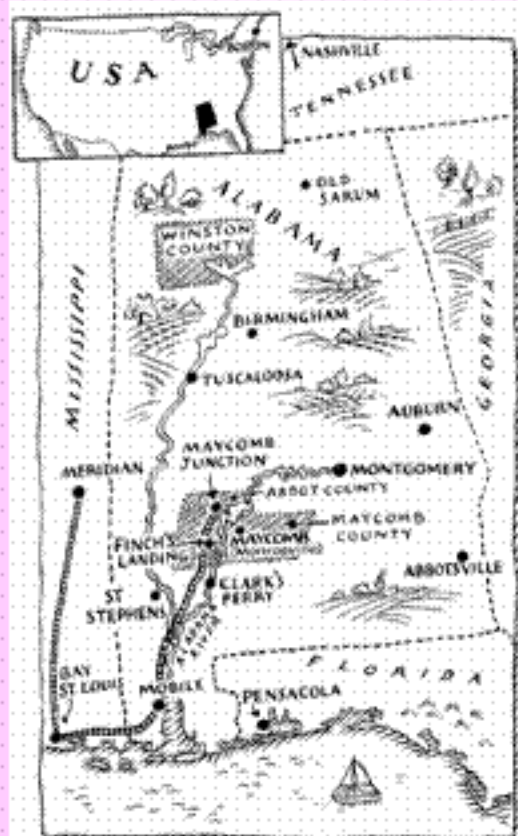

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ Ιωάννης Ρέντζος

Μιλώντας για τα εκπαιδευτικά βοηθήματα που αναλύουν τα σημαντικά λογοτεχνικά έργα πρέπει να επισημάνουμε ότι σε αυτά γίνεται συνήθως μια καλή χαρτογραφική δουλειά, πολύ χρήσιμη αφού αυτά απευθύνονται και σε αναγνώστες από άλλες χώρες.

Το βοήθημα για το μυθιστόρημα, που έγινε και κινηματογραφική ταινία, «Όταν σκοτώνουν τα κατεύφια» της Χάρπερ Λι, περιέχει μικρό χάρτη των ΗΠΑ, χάρτη της Αλαμπάμα και χαρτογραφικό-επικονογραφικό βοήθημα της μικρής πόλης Maycomb (Monroeville) όπου διαδραματίζεται το έργο.

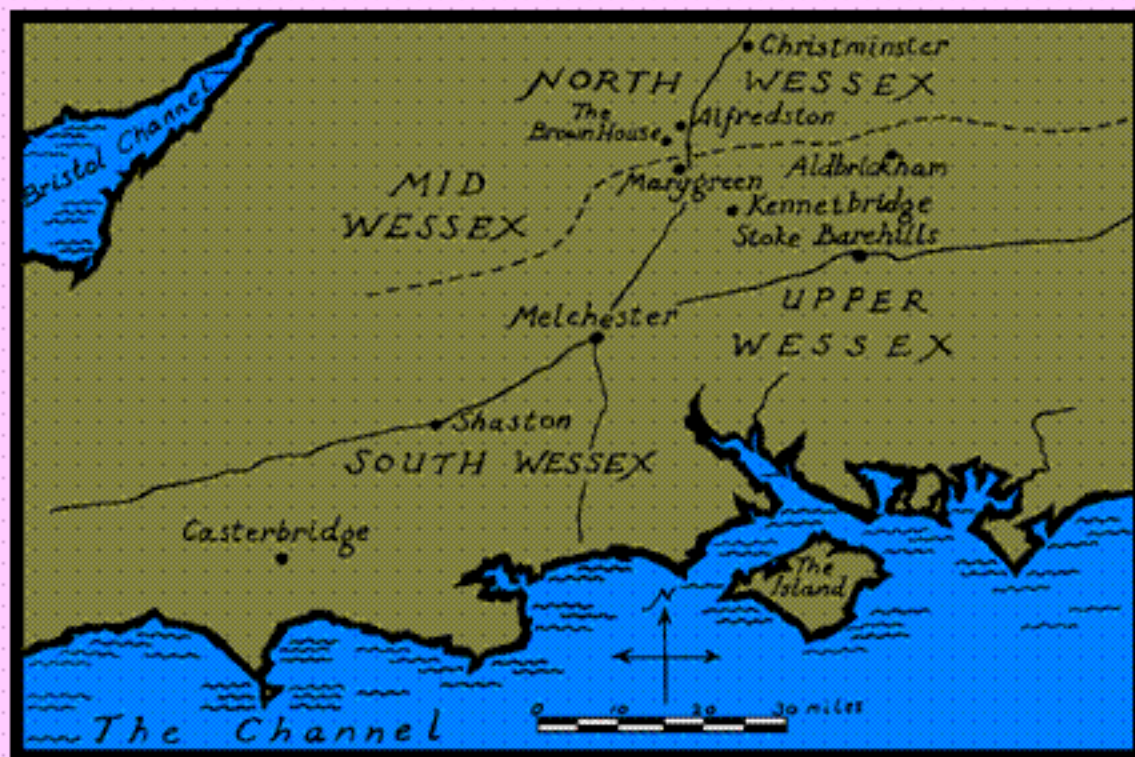

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Τα βοηθήματα για τα σημαντικά ηθογραφικά μυθιστορήματα του Τόμας Χάρντυ (1840-1928) περιέχουν πάντα το χάρτη της φανταστικής περιφέρειας Wessex που δεν είναι παρά το νότιο μέρος της Δυτικής Αγγλίας, που ονομαζόταν έτσι στο παρελθόν.

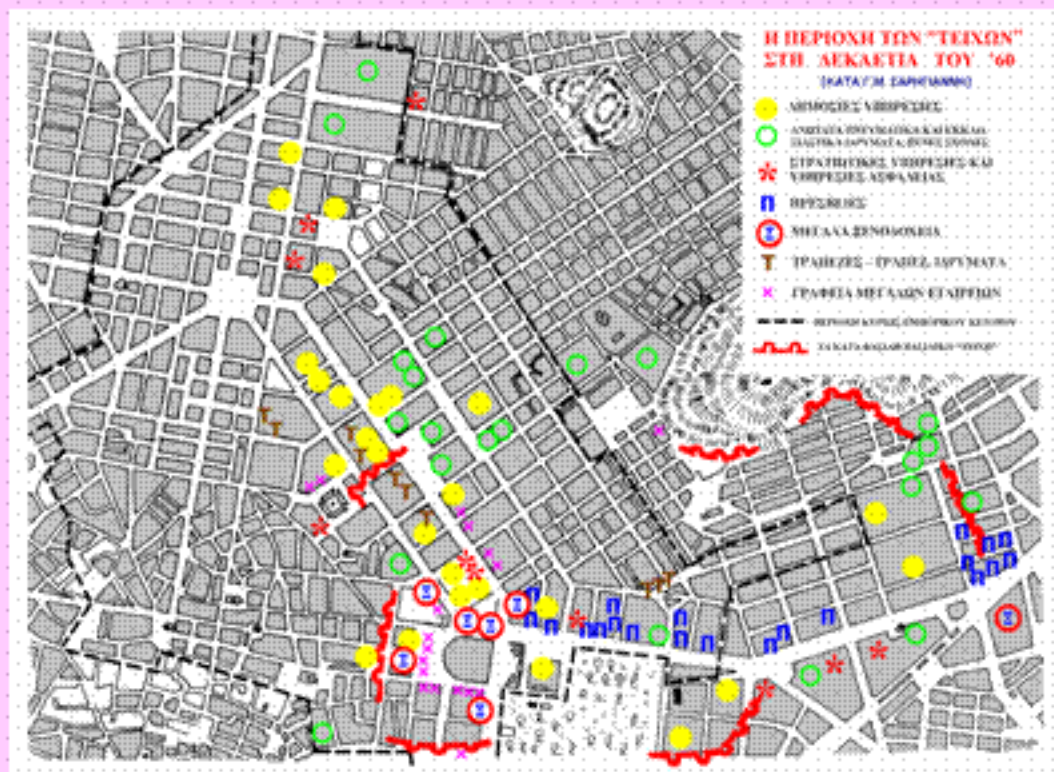
ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Μπορούμε να προσθέσουμε ότι και άλλες «μεταγραφές» μυθιστορημάτων και πεζογραφημάτων που γίνονται με ερευνητικούς και άλλους μη λογοτεχνικούς σκοπούς μας δίνουν την ευκαιρία να δούμε χρήσιμες χαρτογραφήσεις.

Ενδιαφέρουσα είναι, για παράδειγμα η μελέτη της Αθήνας, που επεξεργάζεται ο Σαρηγιάννης, με βάση το «παλεογράφημα» που είχε φιλοτεχνήσει με διαίσθηση και αξυδέρκεια ο Βασίλης Βασιλικός στα κείμενά του με τίτλο «**Εντός των Τειχών**», το 1965.

Σε μερικές περιπτώσεις τα πραγματικά στοιχεία του χώρου που μπορούν ή που πρέπει να αποδοθούν με χάρτη συνδέονται οργανικά με την εξιστορούμενη δράση.

Σαν παράδειγμα μπορούμε να αναφέρουμε τις οδωνυμικές και χαρτογραφικές εργασίες που έχουν γίνει με βάση το μυθιστόρημα «**Εγκλημα και τιμωρία**» του Ντοστογιέφσκι.

1) Οι αναλύσεις που έχουν γίνει για τη σχέση του χώρου γενικά με την γνώση και την αντίληψη που έχει γι' αυτόν ο δολοφόνος αναδεικνύουν τη σημασία των πολεογραφικών περιγραφών που κάνει ο ρώσος κλασικός, και που βοηθούνται τόσο πολύ από μια χαρτογραφική αναπαράσταση των κινήσεων του νεαρού δολοφόνου Ρασκόλνικοφ.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

'Deeply fascinating. Canter surpasses Stephen Hawking in making a difficult and complex science accessible to the layperson.' Minette Walters

MAPPING MURDER

The Secrets of Geographical Profiling
David Canter

The UK's leading pioneer of criminal psychological profiling and winner of the non-fiction Golden Dagger Award for his book *Criminal Shadows*.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

2) Υπενθυμίζουμε πως ο Ντοστογιέφσκι, απέφυγε να γράψει πλήρως τα ονόματα των οδών, των πλατειών και των γεφυρών της πόλης του, της Αγίας Πετρούπολης, αλλά τα άφησε με αποσιωπητικά μολονότι επρόκειτο για τη γειτονιά του.

Διαβάζουμε από τη μετάφραση του Παπαδιαμάντη: «... νέος εξήλθε εκ του μικρού μετ' επίπλων θαλάμου του εν τη οδῶ Σ... και βραδέως με αναποφάσιστον ήθος διευθύνθη προς την γέφυρα Κ...».

Η χαρτογράφηση συμβάλλει εδώ, κατά κάποιο τρόπο, στην αποκατάσταση του κειμένου.

Φυσικά, το «ευαναγνώστως ζην», για όποιον απλά και μόνο εξυπηρετείται από τις χαρτογραφήσεις αυτές ως αναγνώστης, μετατρέπεται σε «ευ ζην» όταν, ως περιηγητής, ακολουθήσει τα βήματα του μεγάλου συγγραφέα και των ηρώων του αναζητώντας, στις διάφορες γωνιές της πόλης, αυτόν τον ίδιο και τους ήρωές του. Το επιχειρήσαμε και εμείς...

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Η 16η Ιουνίου 1904 –γιορτάστηκε πριν μερικούς μήνες η εκατοστή επέτειος– είναι μια ιδιαίτερα σημαντική ημερομηνία για τις σχέσεις της πολεογραφικής χαρτογραφίας με τη λογοτεχνία.

Την ημέρα εκείνη, όπως είναι γνωστό, ένας Δουβλινέζος, ο Λεοπόλδος Μπλουμ, αναχώρησε για την εργασία του και μέσα από τις εκατοντάδες σελίδες των περιγραφών του Τζαίημς Τζόυς, στον «**Οδυσσέα**» του, ο αναγνώστης ζει σπιθαμή προς σπιθαμή το Δουβλίνο.

Ο Τζόυς έγραψε το μυθιστόρημά του στην Τεργέστη με κύριο βοήθημα ένα χάρτη της πόλης του. Από τότε κυκλοφορούν πολυάριθμοι χάρτες της ημερήσιας οδύσσειας, που συγκρίνουν μάλιστα τη διαδρομή του Λεοπόλδου με εκείνη του Οδυσσέα.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

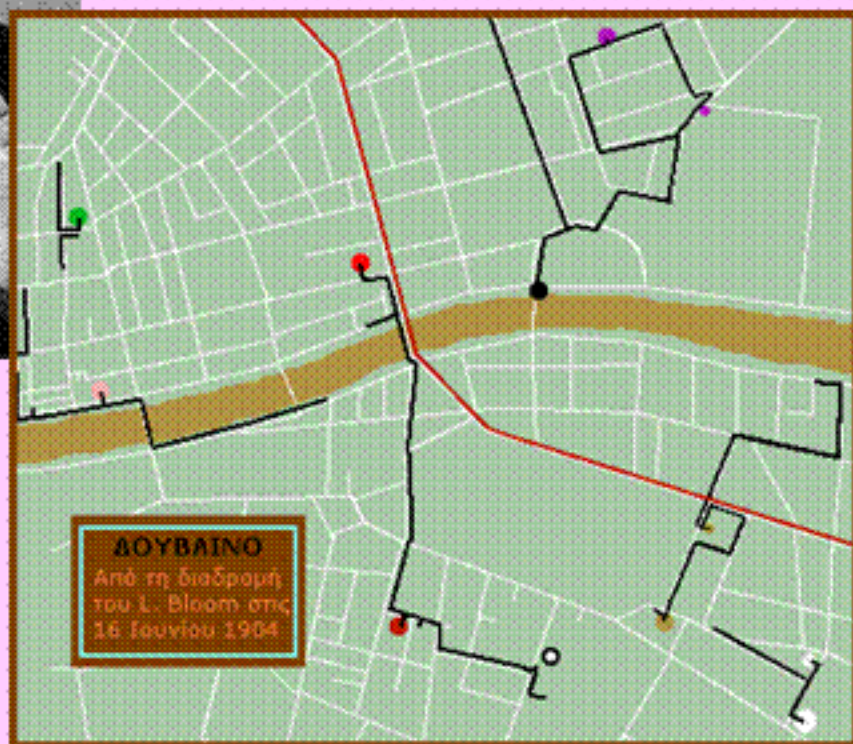
Ιωάννης Ρέντζος

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

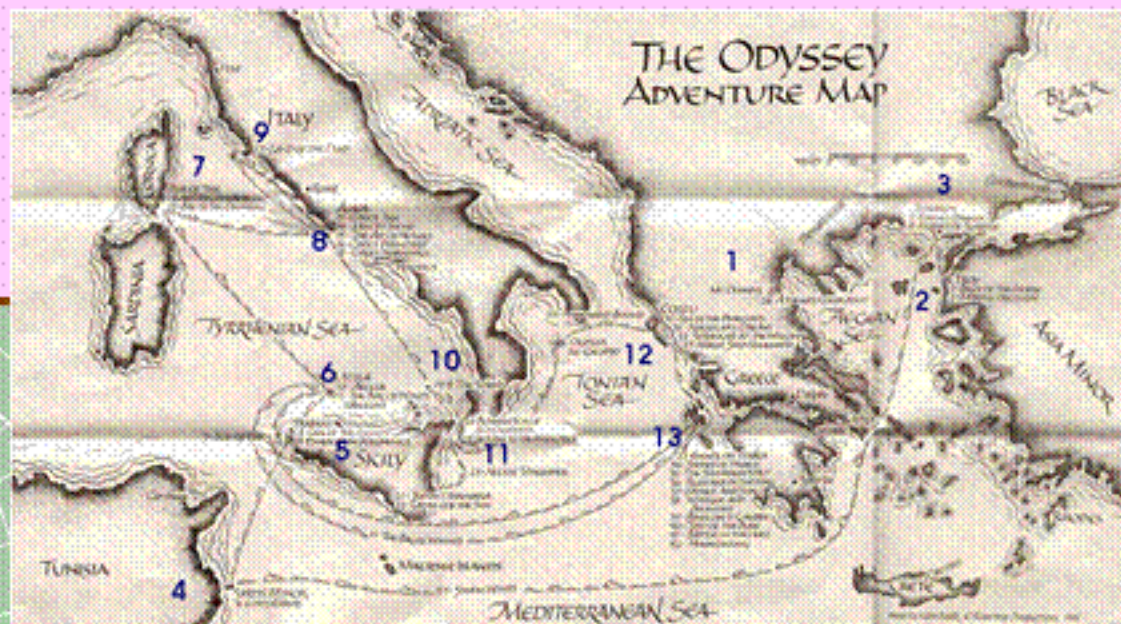
Ιωάννης Ρέντζος

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

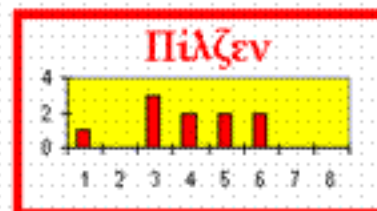
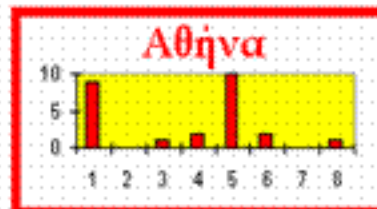
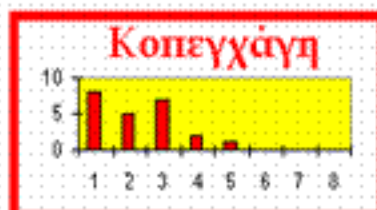
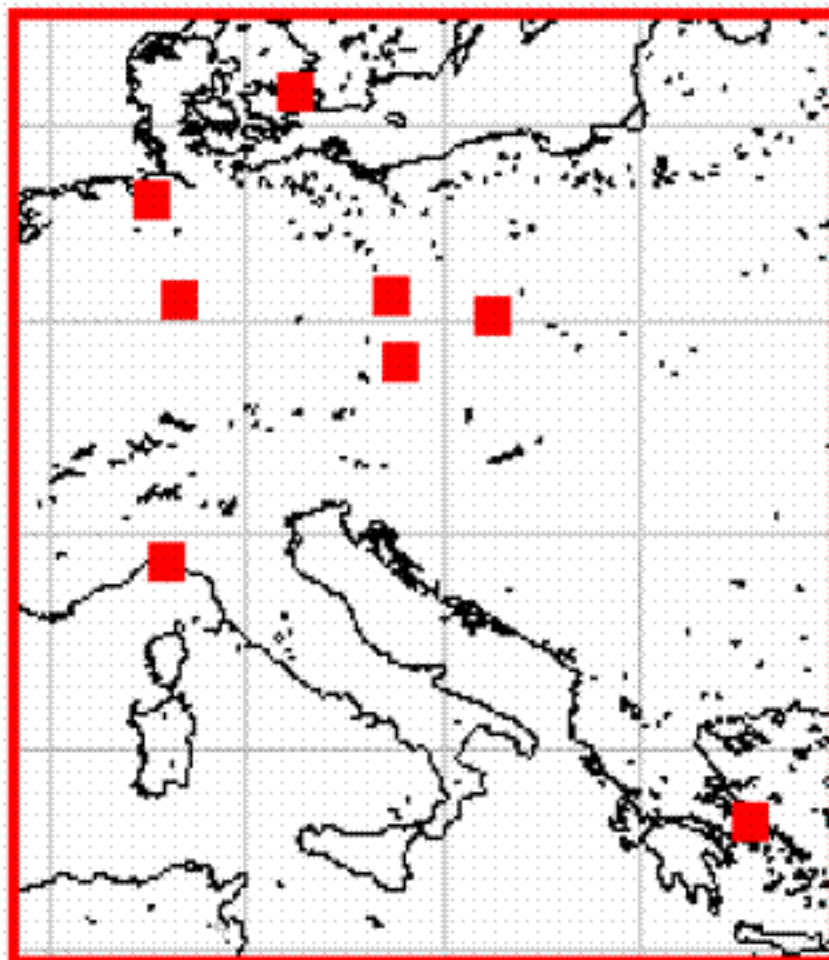
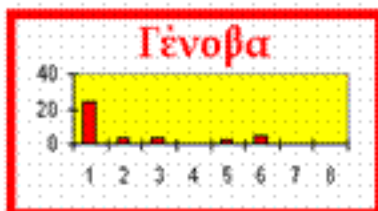
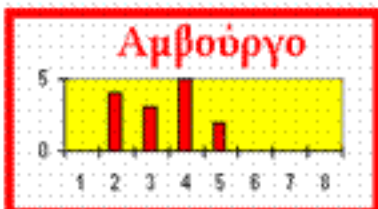
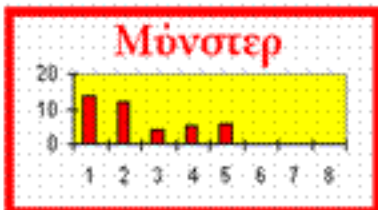
Στο πλαίσιο αυτό, συμπλοκής μυθοπλασίας και πολεογραφίας, «**Η Νوستαλγία των δράκων**» του Δημοσθένη Κούρτοβικ, είναι μυθιστόρημα με ανθρωπολογικό και φιλοσοφικό περιεχόμενο, όπου τα κεφάλαια/μέρη επιγράφονται με ονόματα ευρωπαϊκών πόλεων οι οποίες και περιγράφονται δι' ολίγων.

Εκπονήσαμε ένα χαρτογραφικό και στατιστικό «πολεόγραμμα» με το οποίο επιχειρούμε να απεικονίσουμε (μερικά) το πολεωνυμικό περιεχόμενο του κειμένου. Μερικές από τις πόλεις (όχι αυτές που έχουμε επιλέξει στο χάρτη μας) σχηματίζουν ένα πελώριο Z που, όπως μας εξηγεί ο Κούρτοβικ, είναι το ρουνικό σύμβολο του θανάτου....

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

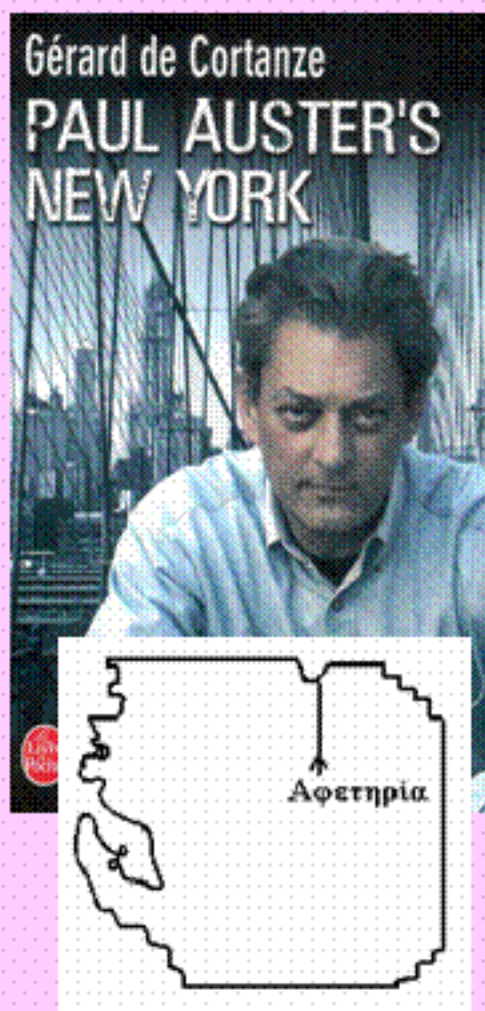

Ένα πρόχειρο σχέδιο στις μέσα σελίδες ενός λογοτεχνικού έργου, του μυθιστορήματος «Γιάλινη πόλη» του Πολ Όστερ, συνδέει κατά παράδοξο και μοναδικό τρόπο τη σύγχρονη μυθοπλασία με τη χαρτογραφία.

Καθώς ο κεντρικός ήρωας παρακολουθούσε ένα άλλο πρόσωπο μέσα στη Νέα Υόρκη, επιχειρεί να ανασυστήσει την πορεία του σχεδιάζοντας τις ημερήσιες μετακινήσεις του.

Η κλειστή γραμμή που σχεδίασε μια μέρα τον οδήγησε σε σκέψεις για το χαρτογραφικό αποτέλεσμα.

Ήταν τυχαία ή σκόπιμη η τροχιά; Ήταν σύμβολο ή μήνυμα αυτό που σχηματίστηκε; Ορθογώνιο ή κύκλος; Μηδέν αφανισμού ή όμικρον μιας λέξης; Και ποιας;...

Μέρη της παρουσίασης

ΝΗΣΙΩΤΙΚΗ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΑ ΠΟΥ ΓΡΑΦΕΙ
ΙΣΤΟΡΙΑ

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥΣ ΧΑΡΤΕΣ,
ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

ΟΙ ΜΕΓΕΘΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΘΟΝΗΣ ΚΑΙ Η
ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΩΣ ΑΝΘΡΩΠΟΔΟΧΟΣ

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

ΧΑΡΤΕΣ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΠΑΝΤΟΥ...

Στην οθόνη μπορούμε να βρεθούμε μπροστά σε κλίμακες όχι μόνο «ένα προς ...» αλλά και αντίστροφες «... προς ένα».

Ο μέσος θεατής είναι εξοικειωμένος με βασικά στοιχεία της κινηματογραφικής χαρτο-γραφικής animation π.χ. για την επισήμανση της διαδρομής σε ένα road movie ή της πορείας ενός στρατεύματος.

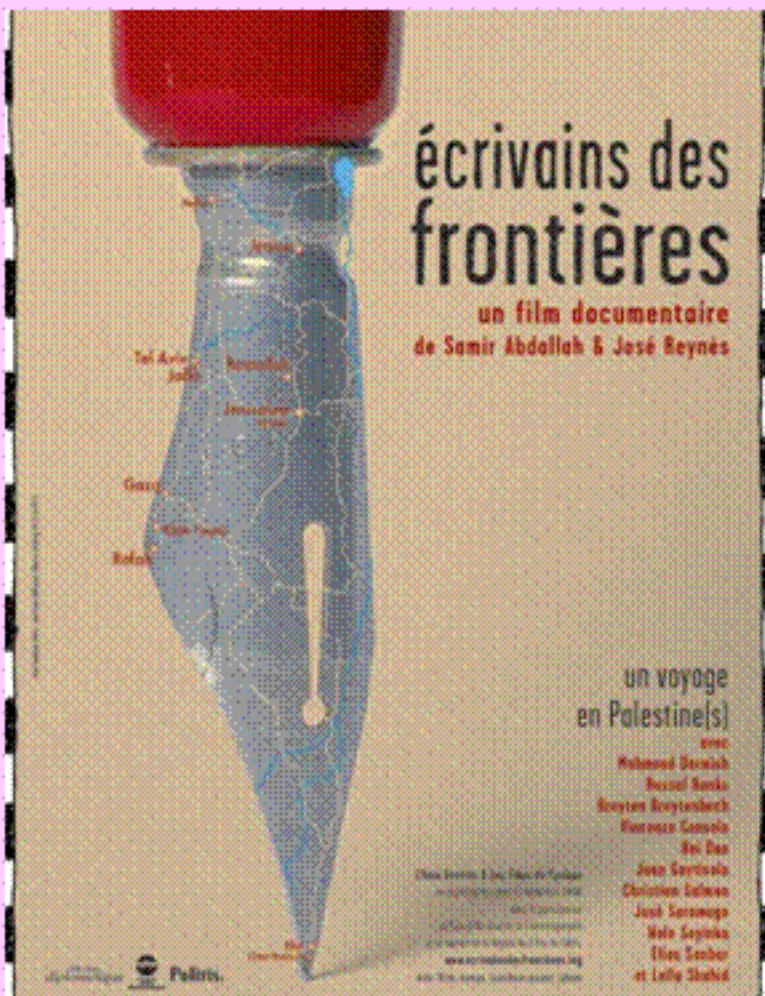

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Ακόμα και αφίσες ταινιών χαρτογραφούν με πρωτοτυπία.

«ΣΕ ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΒΟΛΗΣ»

Striking Distance: Μπρους Γουίλι, Σάρα Τζέσικα Πάρκερ (1994, Ράουντι Χέριγκτον).

Κατά τη διάρκεια της έρευνάς του ο αστυνομικός, που τον υποδύεται ο Μπρους Γουίλις, προσπαθεί να αντιληφθεί μια χωρική μορφοδομή εμφανίσεων του serial killer.

Σ' αυτό διευκολύνεται από τη γραμμικότητα του ποτάμιου χώρου όπου δρα ο εγκληματίας και όπου ο αστυνομικός ενεργεί την έρευνα του,

Δηλαδή οι «εμφανίσεις» του εγκληματία γίνονται κατά μήκος του ποταμού σε περίπου ίσες αποστάσεις κάθε φορά. Μπορεί συνεπώς να προβλεφθεί το επόμενο χτύπημα.

Το ζήτημα αποτελεί μια χαρακτηριστική περίπτωση –έστω και αν δίδεται από ταινία δεύτερης ποιότητας– χρήσης του χάρτη για τη διατύπωση νόμων πάνω στα χώρα.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

«ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ»

Τζιμ Τζάρμους, 1991.

Σπονδυλωτό με πέντε διαδρομές με το ταξί στο Λος Άντζελες, τη Νέα Υόρκη, το Παρίσι, τη Ρώμη και το Ελσίνκι που αρχίζουν στις 4 και 7 πρώτα λεπτά το πρωί.

Η ταινία είναι μια σπαρταριστή «παλεογραφία» που έχει συντεθεί αποκλειστικά με εξωτερικά πάλεων. Κάθε κομμάτι της αρχίζει με μια τοποθέτηση στη σχολική υδράγεια. Υπαδειγματικό σχολικό μάθημα...

«ΑΓΡΥΠΝΟΣ ΣΤΟ ΣΙΑΤΛ»

Χαρακτηριστικά γεωγραφικά και χαρτογραφικά χαρακτήρα έχει και η ταινία «Άγρυπνος στο Σιατλ» (1993, Νόρα Έφρον).

Με την εμφάνιση των τίτλων της εισαγωγής παρουσιάζεται ο «χαρτογραφικός» χώρος των ΗΠΑ φωτιζόμενος εξ Ανατολών προς Δυσμείς.

Κατά τη διάρκεια της ταινίας, ο ίδιος ένθετος σχηματοποιημένος χάρτης δείχνει τα αεροπορικά ταξίδια των ηρώων με απίματιση διακεκομμένης γραμμής.

Στο τέλος επίσης, ο φακός άλλο και απο-εστιάζεται από το σημείο συνάντησης των ηρώων –που έγινε στην κορυφή του Εμπάιρ Στέιτ Μπίλντινγκ– για να συμπεριλάβει άλλο το κτήριο, το σύνολο του Μανχάταν, ολόκληρη τη Νέα Υόρκη και άλλο το χώρο των ΗΠΑ.

Ακόμα, όταν ο ήρωας δείχνει στο γιο του τη θέση της Βαλτιμόρης στο χάρτη, έχουμε την ευκαιρία να δούμε μια οριζόντια χαρτοθήκη που κρύβει περιτυλιγμένο έναν χάρτη των ΗΠΑ.

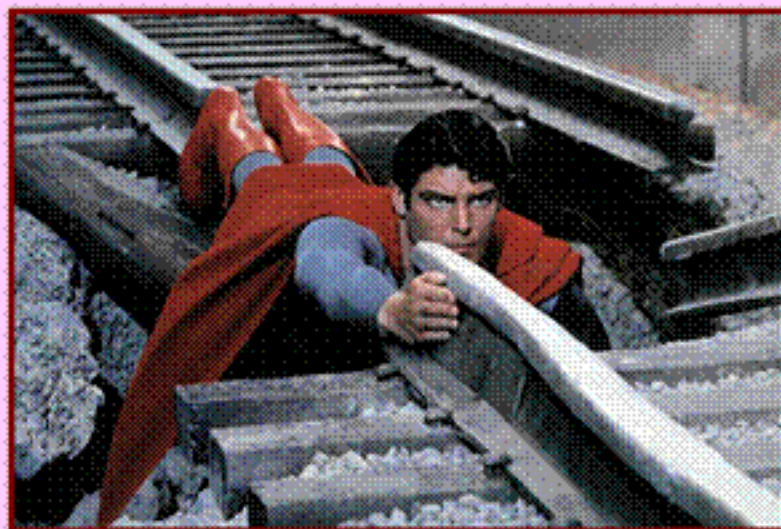

«ΣΟΥΠΕΡΜΑΝ»

Υπόδειγμα διδακτικής χαρτογραφικής παρουσίασης αποτελεί, ίσως, ο «Σούπερμαν» (α΄ μέρος, 1978, σκηνοθεσία Ρίτσαρντ Ντόνερ) με τον άτυχο Κρίστοφερ Ριβ αλλά και πλειάδα άλλων εκλεκτών ηθοποιών.

Το επιστημονικό-φανταστικό στοιχείο που αναλύεται χαρτογραφικά είναι η πρόκληση ενός σεισμού που θα ενεργοποιήσει το φράγμα Σαν Αντρέας στην Καλιφόρνια.

Ο μεγάλος προϋπολογισμός για την παραγωγή αυτής της ταινίας μας επέτρεψε να δούμε όσα σχεδιάστηκαν επί χάρτου, να «ζωντανεύουν» και στην οθόνη.

«ΠΡΑΚΤΟΡΑΣ 007 – ΤΖΕΪΜΣ ΜΠΟΝΤ»

Και σε ταινίες της μακρόβιας κινηματογραφικής σειράς «Πράκτορας 007 – Τζέιμς Μποντ» η χαρτογραφική ανάλυση και διδασκαλία είναι προϋποτιθέμενο.

Αναφέρουμε σαν παραδείγματα τις ταινίες «*Επιχείρηση Χρυσόδάκτυλος*» (1964) και «*Επιχείρηση Κενούμενος Στόχος*» (1985).

Δεν υπάρχει λόγος να ασχοληθούμε περισσότερο με τις δημοφιλείς αυτές ταινίες που οπωσδήποτε παρουσιάζουν όψεις της σύγχρονης παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας και αυτού που ονομάζεται –και στο θέμα του Συνεδρίου– «ευ ζην»: ταξίδια σε μεγαλουπόλεις, διακοπές σε γραφικά νησιά, επισκέψεις σε μοναδικούς τόπους.

Μας δίνεται εδώ η ευκαιρία να προσθέσουμε πως το επίσημο λογισμικό του Τζέιμς Μποντ, σε δύο διαλογικά CD-Rom, μια σειρά από παγκόσμιους χάρτες αισθητοποιεί τους τόπους δράσης και τις διαδρομές του πράκτορα 007. Το ντοσιέ αυτό αποτελεί μια ενδιαφέρουσα ανθρωπογεωγραφία.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

«Επιχείρηση Χρυσοδάκτυλος»

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

«Επιχείρηση Κινούμενος Στόχος»

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

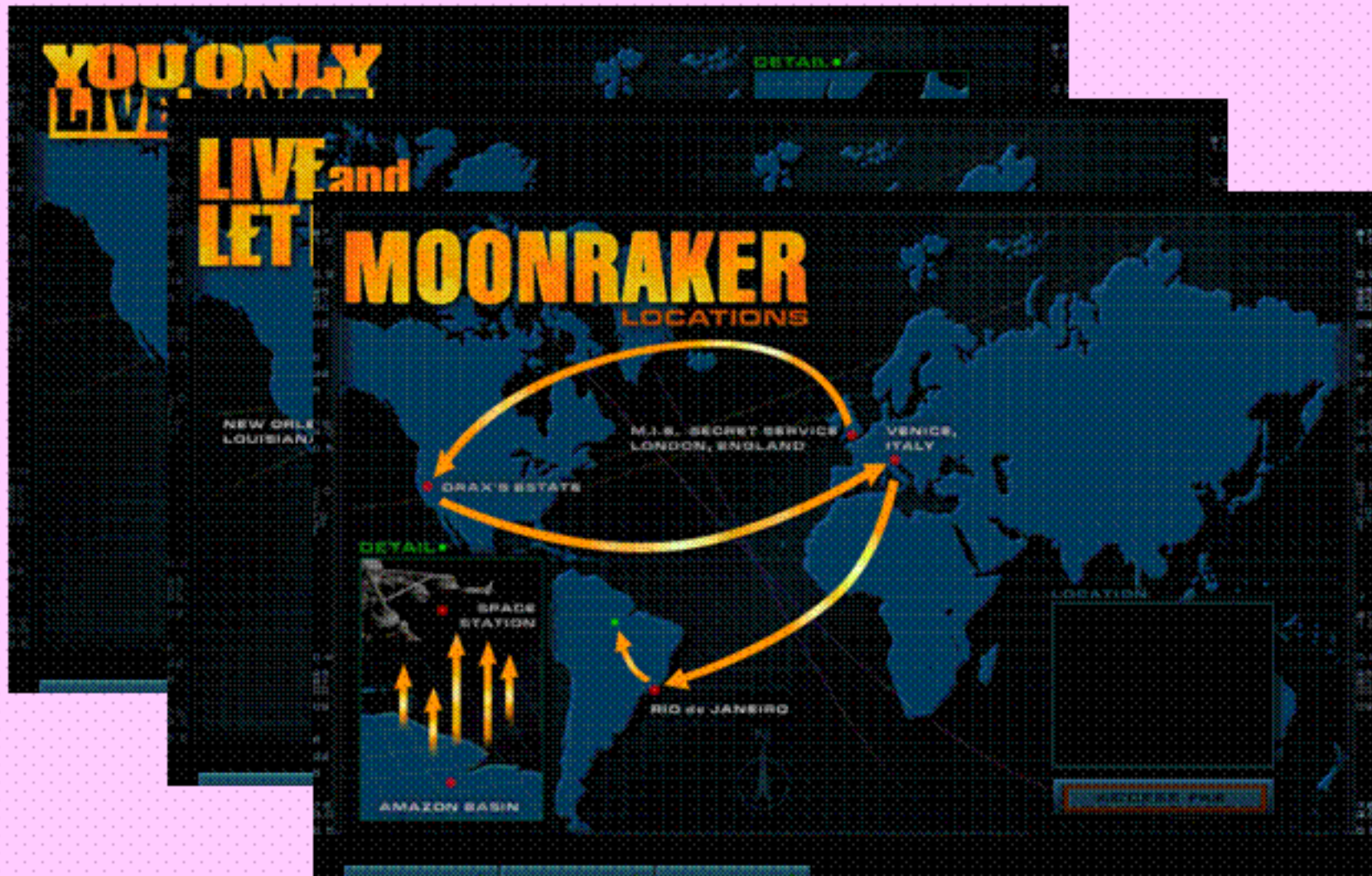
Ιωάννης Ρέντζος

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

«Ο ΔΡΑΚΟΣ ΤΟΥ ΝΤΙΣΕΛΝΤΟΡΦ»

Και σε άλλες ταινίες υπάρχει σοβαρό χαρτογραφικό περιεχόμενο. Στη γνωστή παλιά ταινία «**M**» (1931, Φριτς Λανγκ), που αποδόθηκε στα ελληνικά με τον τίτλο «Ο δράκος του Ντίσελντορφ», γίνεται χρήση ενός ανάγλυφου χαρτογραφικού προπλάσματος της πόλης. Ποιας πόλης όμως; Του Ντίσελντορφ; Όχι βέβαια, αφού η δράση ξετυλίγεται στο Βερολίνο και όχι στο Ντίσελντορφ που δηλώνει ο ελληνικός τίτλος!

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

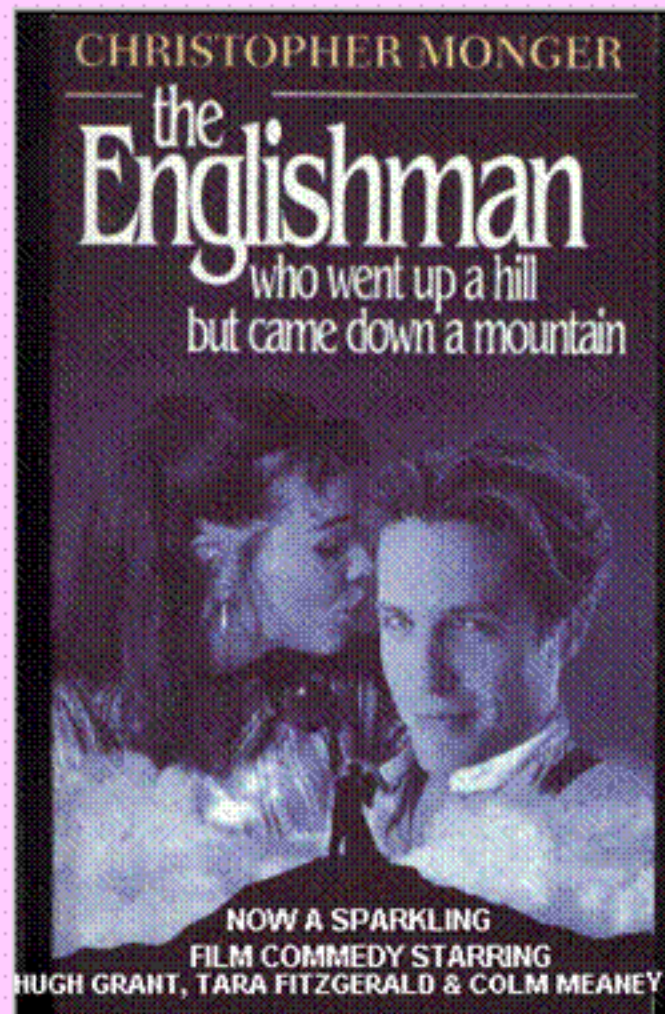
Ιωάννης Ρέντζος

Η ταινία και το ομώνυμο μυθιστόρημα του Monger, με τίτλο «**Ο Άγγλος που ανέβηκε ένα λόφο και κατέβηκε ένα βουνό**», βασίζονται σε μια κεντρική χαρτογραφική ιδέα, μια υποθετική ιστορία χαρτογράφησης στην Ουαλία.

Το μικρό χωριό Ffynon Garw, που όφειλε το όνομά του στο ομώνυμο βουνό, υπήρχε χαρτογραφικά επειδή απλά είχε την τύχη να έχει αυτό το όνομα. Το χωριουδάκι δεν αναφερόταν στους χάρτες, αναφερόταν όμως το βουνό.

Όπως, όμως παρακολουθούμε στην ταινία, οι ακριβείς μετρήσεις που διενεργεί το συνεργείο των χαρτογράφων φαίνεται πως θα αποδείξουν ότι το πραγματικό ύψος του μέχρι τότε θεωρούμενου ως βουνού είναι μικρότερο από 1000 πόδια...

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

...Αυτό σήμαινε πως το υποτιθέμενο βουνό δεν θα αναφερόταν πλέον στο χάρτη. Το όνομά του δεν θα τυπωνόταν, οπότε θα χανόταν εντελώς το τοπωνύμιο από τους χάρτες, άρα και το χωριό.

Πως όμως μπορεί ένας τόπος να περάσει στην αιωνιότητα; Ο Monger ανατρέχει στο παράδειγμα των αρχαίων Αιγυπτίων και των Αθηναίων του Περικλή.

Επινοεί μια κατασκευή, να πούμε, σαν τις Πυραμίδες και τον Παρθενώνα, που δόξασαν τους αρχαίους αυτούς λαούς...

Αν λοιπόν η κατασκευή αυτή –έστω και πρόχειρη– έχει αρκετό ύψος ώστε να «κυψώσει» το βουνό και να το φέρει στα 1000 πόδια, η αιώνια δόξα θα έχει εξασφαλισθεί...

Οι λεπτομέρειες της προσθήκης μιας υπερδομής στην κορυφή του λόφου/βουνού περιγράφονται στο βιβλίο και μας θυμίζουν διδακτικότητα και χαρτογραφικότητα μέχρι που μπορεί να φτάσει η ανθρώπινη ματαιοδοξία. Και όχι μόνο. Πολύ περισσότερο ακόμα, φωτίζουν καθαρά –έστω και με σατιρικό αλλά με αριστοτεχνικό τρόπο– κάποιες κρυμμένες πτυχές του γεωπολιτικού συμφέροντος. Πτυχές που συνδέονται με τις επεμβάσεις στο χώρο, τις χαρτογραφήσεις, τα τοπωνύμια, την ιδεολογική και ψυχολογική αντίληψη για το χώρο και τους ανθρώπους

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

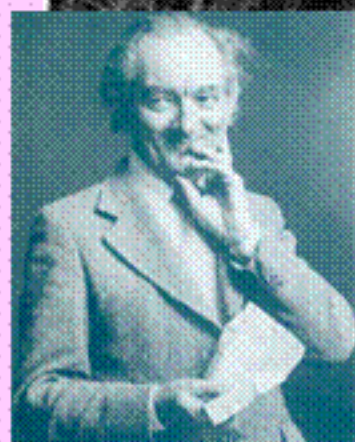
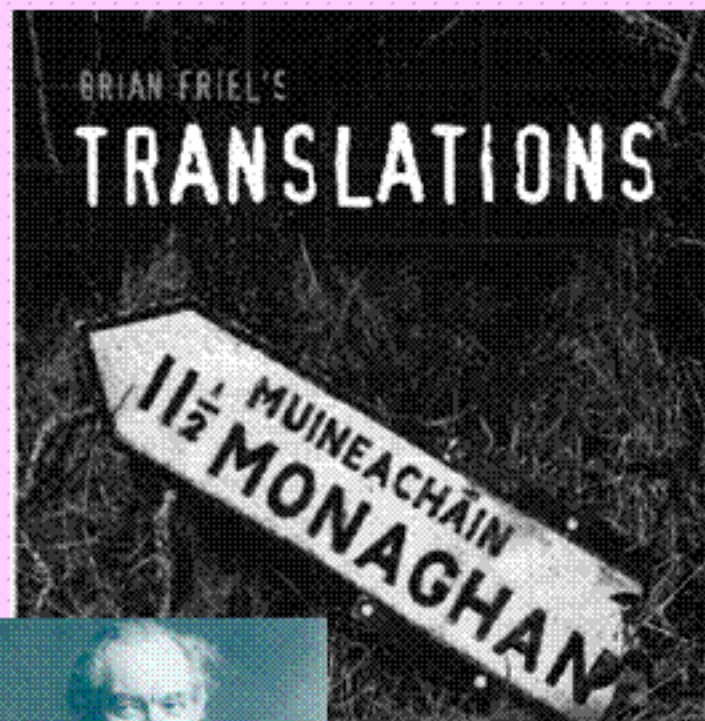
Ιωάννης Ρέντζος

Στην καθαρά γεωπολιτική πλευρά της χαρτογραφίας, που θίγαμε πιο πάνω, ανήκει και η «χαρτογραφία» του θεατρικού έργου «**Ξεριζωμός**» του Μπράιαν Φρίελ. Το έργο, όπως είναι γνωστό, παρουσιάζει τη μαζική μεταγλώττιση των ιρλανδικών ταπωνυμίων από τα χαρτογραφικά συνεργεία του βρετανικού στρατού.

Η δράση είναι χωρικά εντοπισμένη σε μια μικρή κοινότητα της Ιρλανδίας, το 1833. Το ζήτημα όμως έχει μια πολύ μεγαλύτερη εμβέλεια από όσο υποναεί ο τόπος και ο χρόνος, αφού τέτοια πράγματα συμβαίνουν ακόμα παντού, καθώς και σήμερα ακόμα και στην πατρίδα μας.

Η αξία του έργου του Φρίελ έγκειται και στα γεγονότα ότι, πέρα από το πολιτικό και γεωπολιτικό στοιχείο που αναδύεται από το έργο, ο συγγραφέας επισημαίνει πως ο χάρτης και η χαρτογράφηση, γίνονται δια μέσου της ανθρώπινης γλώσσας, εργαλεία που επηρεάζουν βαθειά την ιδεολογική και ψυχολογική αντίληψη για τα χώρα και τους ανθρώπους.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Μερικές φορές, αν όχι όλες, αυτή η ανθρωποδόχος μήτρα που είναι το «σανίδι», αποτελεί από μόνη της ένα χάρτη. Σε κλίμακα «ένα προς ένα». Τι καλύτερο; Μας επιτρέπεται έτσι να έχουμε μπροστά μας ολοζώντανα τους ανθρώπους, τα προβλήματά τους, τη μοίρα τους. Τη μοίρα μας. Ποιος δεν μπορεί να αναγνωρίσει σ' εκείνη την «**Αυλή των θαυμάτων**» του Ιάκωβου Καμπανέλλη μια λεπτομερή τραγική χαρτογραφία;

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Όμως πολύ συχνά θεατρικοί συγγραφείς και σκηνοθέτες επιθυμούν να είναι ακριβείς ως προς τις γεωγραφικές και χαρτογραφικές υποχρεώσεις τους.

Το Γκρόβερς Κόρνερς, στην Πολιτεία του Νιου Χάμσαϊρ, έχει ακριβείς συντεταγμένες βορείου γεωγρ. πλάτους $42^{\circ} 40'$ και δυτικού γεωγρ. μήκους $70^{\circ} 37'$.

Είναι η μικρή πόλη του Θόρντον Ουάιλντερ, με τις συντεταγμένες που έδωσε ο δημιουργός της. Η μικρή μας πόλη

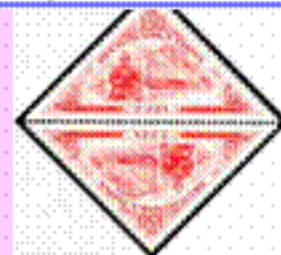
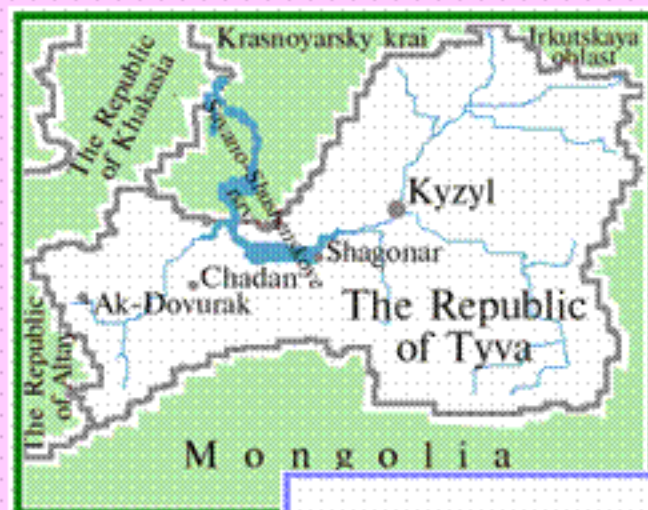
ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ Ιωάννης Ρέντζος

Μια χαρτογραφημένη πόλη «πρωταγωνιστεί» και στο έργο του Πήτερ Παρνέλ «**QED ή Τι απέδειξε ο κύριος Φάουνμαν**».

Είναι η αγαπημένη πόλη του μεγάλου φυσικού Ρίτσαρντ Φάουνμαν, η **ΚΥΖΥΛ**, όπως τη γράφει ο ίδιος στον πίνακα, πρωτεύουσα της **ΤΥΒΑ** (Τουβά).

Η χώρα και η πρωτεύουσά της εμφανίζονται με προβολέα στην παράσταση ενώ, σε εμφανές σημείο, ο διπλωμένος χάρτης της προκαλεί να τον περιεργαστείς.

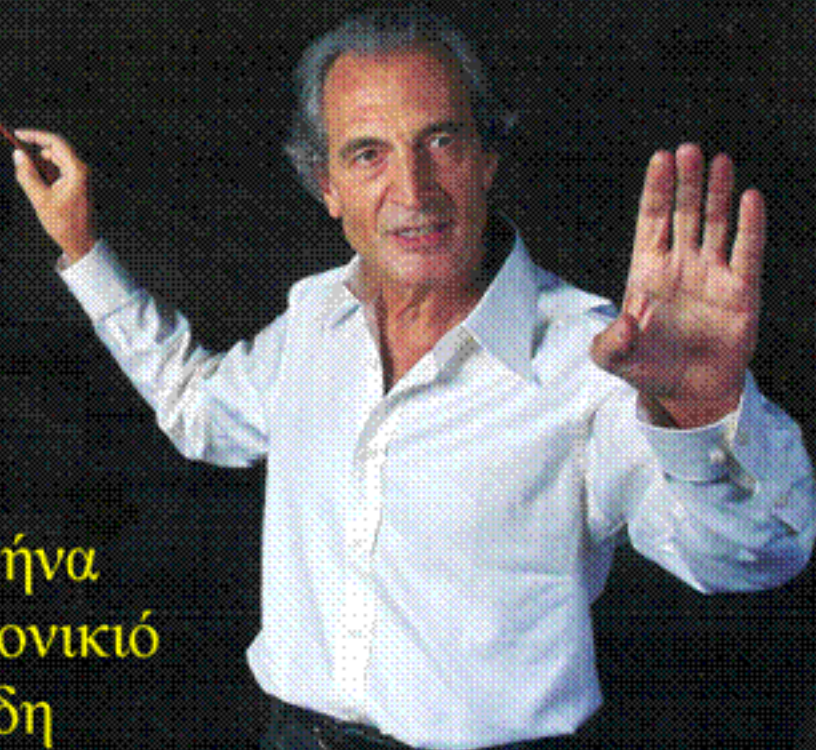

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Μια
χαρτογραφική
πρεμιέρα της
Τουβά και της
Κυζύλ στην Αθήνα
από το Θεσσαλονικιό
Γιώργο Κοτανίδη

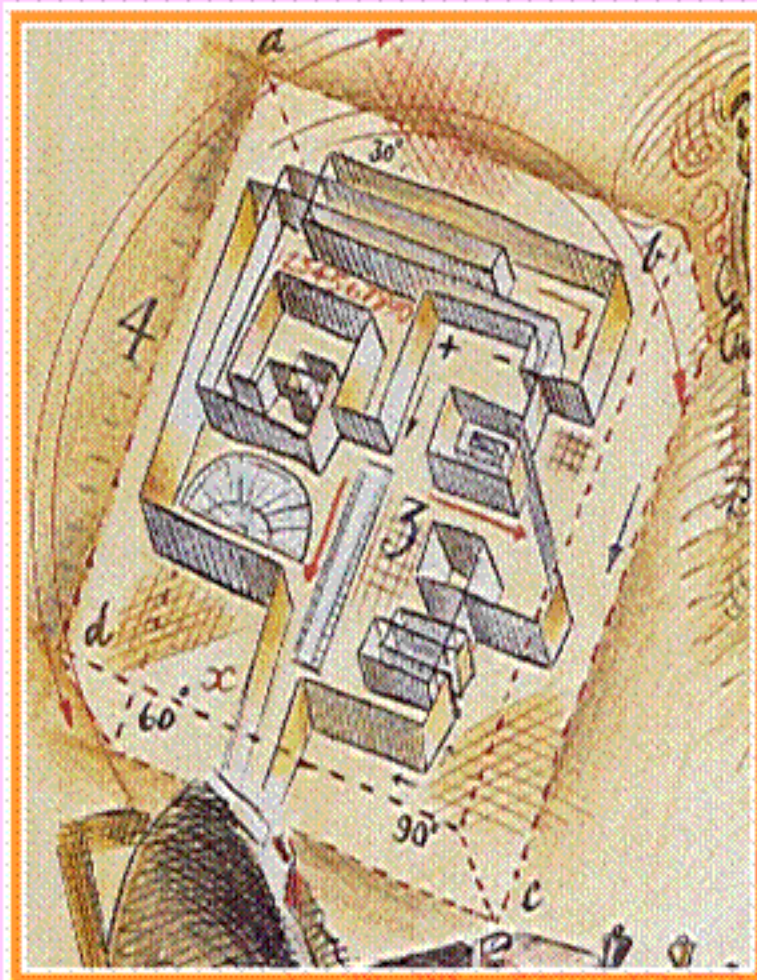
ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Η Τουβά και η Κιζιλ είναι κάποιες χαρτογραφικές οντότητες που «παίζουν» μαζί με τον Φάουνταν ή, μάλλον, που αυτός παίζει μαζί τους. Ένας άλλος ήρωας και μάλιστα του κλασικού δραματολογίου, αποτελεί πραγματικό απόσπασμα τοπογραφικού διαγράμματος.

Πρόκειται για το **Βυσσινόκηπο** του Τσέχοφ που, καθώς υποστηρίζεται, είναι ο κεντρικός ήρωας του έργου, που προορίζεται να αφανιστεί.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Για τις ανάγκες αυτής εδώ της εισήγησης χρειάστηκε να κοιτάξουμε, να ξεφυλλίσουμε έστω, πολυάριθμα βιβλία λογοτεχνικού περιεχομένου που από τον τίτλο τους υποθέταμε ότι θα έχουν κάποιους χάρτες.

Εντύπωσή μας είναι ότι, γενικά, οι προηγούμενοι αιώνες, εκείνοι της ασπρόμαυρης γραμμωτής χαρτογραφίας, ήταν λιγότερο φειδωλοί σε τέτοιου είδους παροχές.

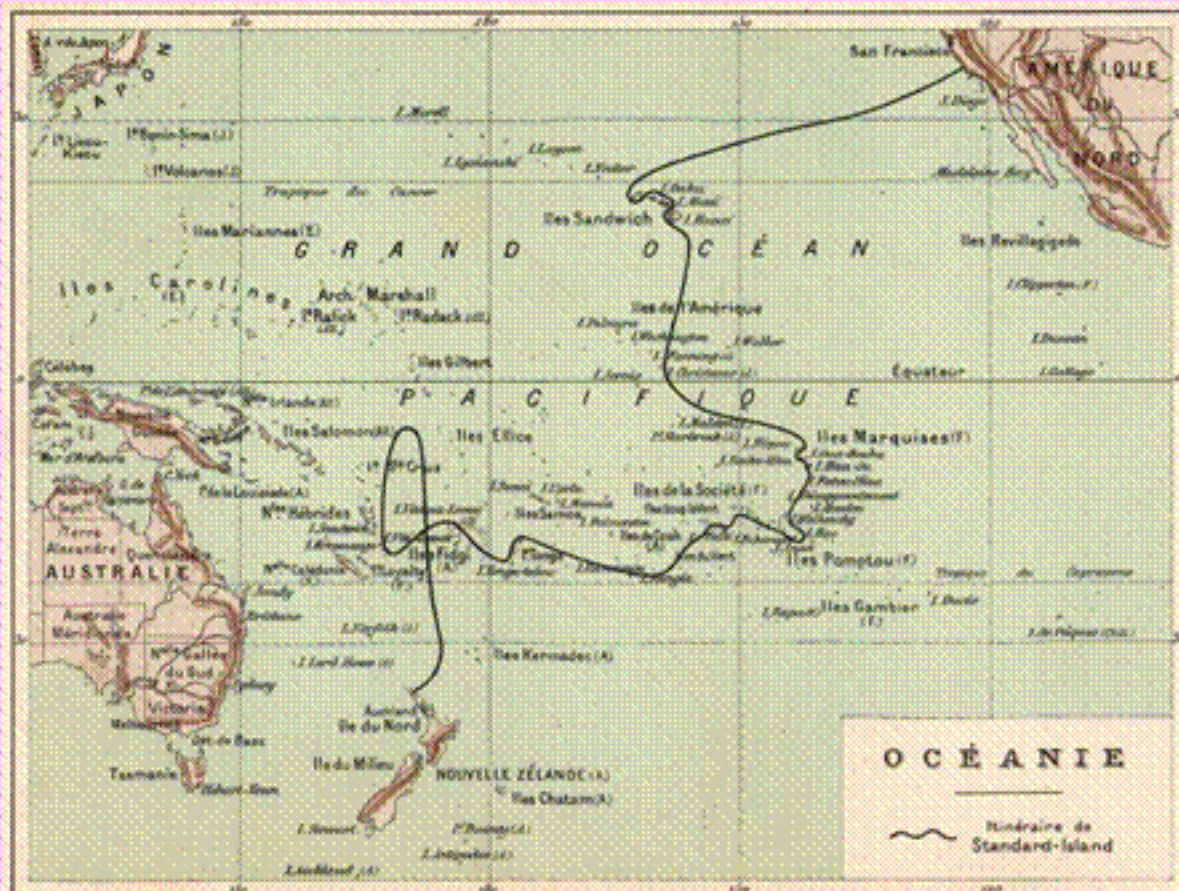
Και, ίσως, τα *voyages extraordinaires* (παράξενα ταξίδια) του Ιουλίου Βερν υπήρξαν τα πιο πλουσιοπάροχα στη διάδοση των γεωγραφικών και χαρτογραφικών ιδεωδών.

Σε όλες τις δυνατές κλίμακες: από το ελληνικό αρχιπέλαγος μέχρι το γύρο του κόσμου, περνώντας από τις διαδρομές του Καίσαρα Κασκαμπέλ και του Μιχαήλ Στρογκόφ.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Carte par E. Barthe

Paris, Ed. Lacombe et Co

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

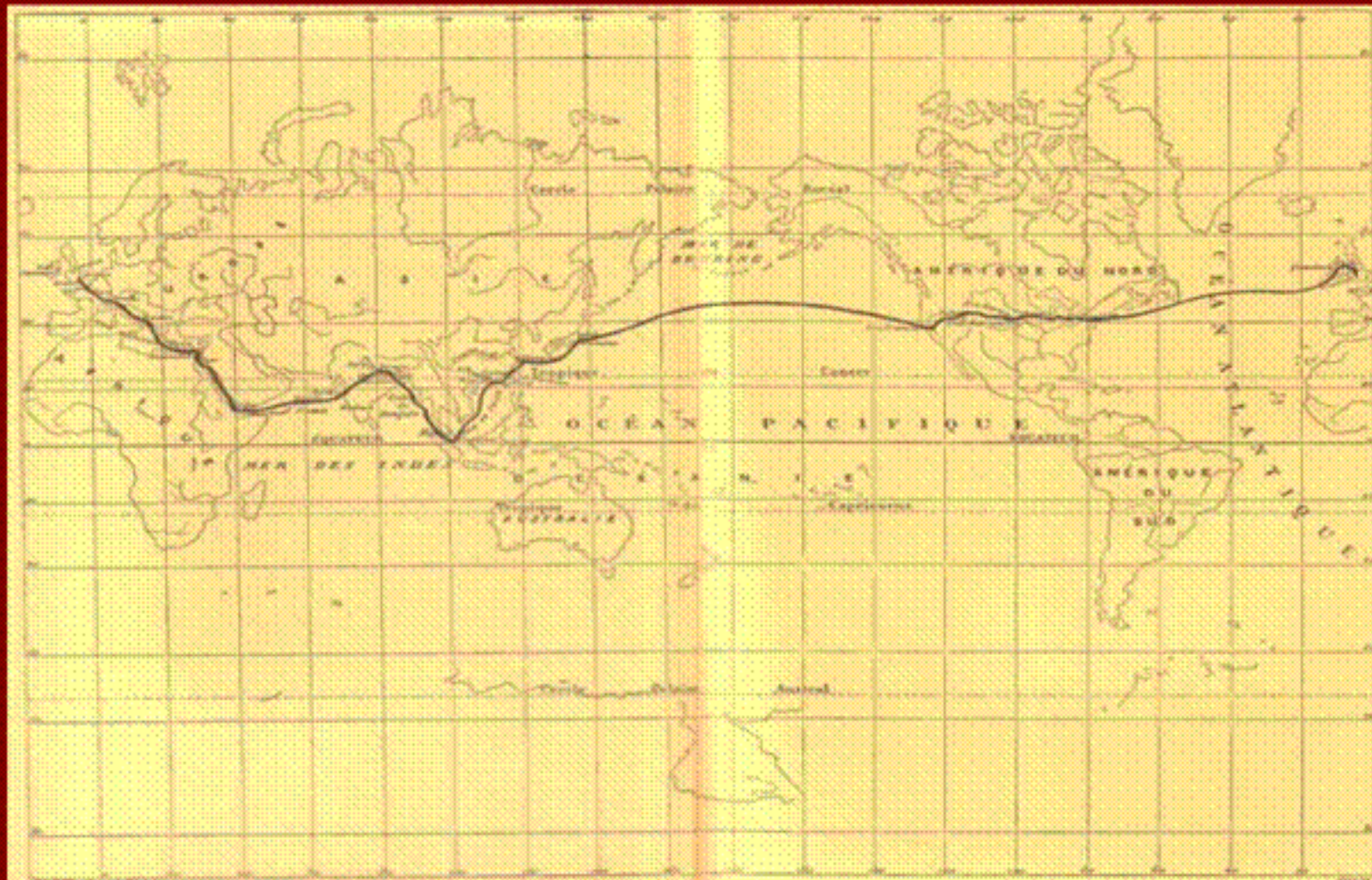
Ιωάννης Ρέντζος

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΑΝΑΓΝΩΣΤΩΣ ΖΗΝ

Ιωάννης Ρέντζος

Ρέντζος, Ι. (2004). Χαρτογραφίες του ευαναγνώστως ζην.
*Πρακτικά 8^{ου} Εθνικού Συνεδρίου Χαρτογραφίας
Χαρτογραφικής Επιστημονικής Εταιρείας Ελλάδας (σσ. 201-
214). Θεσσαλονίκη : Ζήτη.*